

Лезги Газет

Жуwan Ватан, ватанэгълияр, дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 43 (11000) хемис 28-октябрь, 2021-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къадар артухарда

Дагъустанда коронавайбур патал кардик кутунвай чарпайрин къадар артухардайвал я. Идакай республикадин здравоохраненидин министрдик везифаляр вахтуналди тамамарзай Татьяна Беляевади хабар гана. Къейд ийин хьи, алай вахтунда региондин азарханайра чарпайрин къадар 2 агъзурни 800-лай алатнава.

Т.Беляевади лугъузтайвал, 25-октябрдин рекъемралди, республикадин азарханайра коронавирус ва стажем акатнавай 2346 кас сагъар хъийизва. Абурукай 48 - аялар, 40 квачел залан дишегълияр я. Реанимациядин отделениира 153 азарлуди ава. Тегъуль акатнавайбурукай 717 касди медициндин кислороддин күмекдади нефес къачзува.

Эхиримжи пуд гъафтея Дагъустанда йикъян къене сагъ хъжезвайбурулай начагъ жезвайбурун къадар гзаф я. Асул гысабдай тегъульдин есирида гъатзвайбур чипин яшар 60 йисарлай алатнавайбур я.

Къедай гъафте ял ядайди из малумарнава. Амма и йикъара республикадин са жерге идараири адетдин къайдада къалахда. Абурун арада коронавирусдин акси рапар ядай пункттарни ава.

Алава серенжемар къабулзава

Чи мухбир

Алай иисан 26-октябрдиз Махачкалаада РД-дин Къил Сергей Меликован гузчи-вилик кваз республикада коронавирусдин вилик пад къунин жигъетдай кардик квай Оперштабдин нубатдин заседание къиле фена. Идан гъакъиндай "Лезги газетдиз" РД-дин Къилин пресс-къуллугъди хабар гана.

Мярекатдал федеральный дережадин къараар гъисаба къуна, тъугъвалдихъ галаз женг чугунин жигъетдай кардик кутунвай цийи серенжемар веревирдна. Къейд ийин хьи, абурукай бязибур Дагъустандизни талукъ я.

Республикада инсанар тегъульдин начагъ хъунин нубатдин лепе хкаж жезвайди фикирда къуна, Дагъустандин Къили агъалийриз коронавирусдин акси рапар ягъунин еришар йигинарна къланзаявди рикъел хана. Тайин хъанвайвал, коронавирусдин акси рапар янавайбур саки начагъ жезвач. Хъайтлани, лап къезил жуъреда алатзава.

Заседанидин сергъятра аваз, С.Меликова РД-дин здравоохраненидин министрводал, вири мумкинвилерикай менфят къачуна, начагъ жезвайбуруз медициндин рекъиль ерилу къумек гудай серенжемар къабулун ва азарханайра коронавирус акатнавайбур патал кардик кутунвай чарпайрин къадар гзафарун ташумшина.

QR-кодрин къумекдади

Региондин реъберди тъгувалдин вилик пад къун патал улкведа къабулзавай алова серенжемракийни ихтилатна. РФ-дин Президентдин Указдалди 30-октябрдилай 7-ноябрдалди улкведин экономикадин ва халъдин майшатдин вири хилера къалах тийидай йикъар яз малумарнава.

"Республикада арадал атанвай эпидемиологиядин гъалариз килигна, 18-октябр-

диз къиле фейи Оперштабдин заседанидал чна са бязи цийи серенжемар веревирднай. Гъа гъисабдай яз, октябрдин эхиримлийратлунна са жерге идараириз фин патал агъалийриз коронавирусдин акси раб янавайди тестикъарзай QR-код къалурна кълан жедайдини. Им сифте нубатда алишверишдин централайриз, 400 квадратный метрдилай артух майданар авай, жуъреба-жуъре шейэр маса гузай чайкрайз, общественный хърекар гъазурзай идараириз, театриз, кинозалпиз, спортдин, фитнес-залриз, гъурчевилин салонпиз талукъ жеда.

QR-кодди гузай малуматар тестикъарун патал гъар са касди документин (мисал яз, паспорт) къалурун герек къведа. Гъавияй алверчайрихъ, карчайрихъ, тешклатрин, карханайрин реъберрихъ ва маса объектирин иесийрихъ галаз QR-коддар ишлемишунин тъкъиндай гъавурдик кутунин къалах тухвана къланда", - къейд-на Сергей Меликова.

Рапар янавайбуруз

2021-йисан 25-октябрдин делилралди, республикада 496 агъзур касдиз коронавирусдин акси рапар янава. Ида агъалийрин анжак 27 процент тешкилзава. 60-йисалай виниз алатнавай агъалийрикай 89 агъзур касдиз рапар янава.

Рапар янавайбуруз галайвилер авунин мураддади къабулнавай къараардин бинедаллаз, жуъреба-жуъре идараириз кълевайбуру чин къуллугъчайриз къве юкуз ял ядай ихтияр гун (мажибар хвена) хъсан кар яз гъисабнава. И йикъара рапар ягъйдалай гъазурзай организм къайдадиз хидай серенжемар къабулз жеда.

Са гъафтедин вахтунда тайнарзай сергъятра промышленностдин, транспортидин ва маса хилерин карханайрин къалахдиз къец гудайди фикирда къуна, региондин Къили абуруз къумек гудай рекъиль жаъбурна къланзаявдакай лагъана.

"И месэладиз талукъ яз кар алай се-ренжемар къабулна къланда. Инсанар къва-

лахаддли таъминарзай къаси чин къуллугъчайрин къадар тимилар тийидайвал. Республикадин зэгметдин ва яшайшдин рекъиль вилик финин, экономикадин ва мулкар вилик тухунин министерствори, маса идараири и месэладиз къетлен фикир гун чарасуз я. Игтияж аваз хъайтла, государствовин патай къумек гудай серенжемар къабулун патал вахт-вахтунда республикадин Гъукуматдиз хабар гана къланда", - лагъана Сергей Меликова.

Заседанидин сергъятра аваз С.Меликов мектеба тарсар тухунин месэладанни акъавзана.

Региондин Къили РД-дин образованидин ва илимдин министерводал дистанционный къайдада тарсар тухунин жигъетдай гъазурвал акун, и месэладиз талукъ махсус ахтармишун къиле тухун ташумшина. И къалах, республикада тегъульдихъ галаз алакъалу гъалар къайдадикай хкатаитла, виликамаз гъазурвал акун патал ийизва.

Гзаф жезва

Республикадин Роспотребнадзордин Управленидин къил Николай Павлова къейд авурвал, эхиримжи гъафтеяра виридалайни гзаф начагъбур Бабаорт, Да-хадаев, Къизляяр, Мегъарамдухъуръун, Шамил, Стала Сулейманан, Хив районра ва тъкъини Дербент, Хасавюрт, Избербаш, Дагъустандин Огни шеъррера ава.

- Жеълигин арадани тегъульдин начагъбур артух жезва. Эхиримжи делилралди, 7-далай 16-йисалди ва 18-далай 29-йисалди яшара авай къаси гзаф начагъ хъанва, - лагъана Н.Павлова. Ада тъкъини региондин къецептатай хкvezvai агъалийр къетлен гузчилик кутуна къланзаявдакай рикъел хана. Алай иисуз Дагъустандиз маса улквейрай 20 агъзурдадай виниз инсанар хтана. Н.Павлован гафаралди, саки агъзур душушьда агъалийри чебахтармишунай къил къақъудна. И жигъетдай 550 кас 6,9 миллион манатдин жерме авуна.

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат

Нумрадай къела:

ЖЕМИЯТ

Халъдин векил

Халъдин Собраниди "Дагъустан Республикадин члаларин гъакъиндай" закон къабулдай вахтни хъанва. Гъа закон аваиз хейлип крар къулухъ язава. Исятда чи мектеба гъафтея дидед чалан са тарс гузва. Де лагъ, са тарсунга аялдиз чалан сирер гъикл чирдайди хъуй?

► 3

ИРС

Эдебиятдин гуъруш

Чаз якъин тирвал, лезги гъикаята сатирадиз, юмордиз къуллугъзайвай аеторар сад-къвед ава. Белки, гъавияй Н.Ибрахимова эдебиятдин и хилек вичин пай кутунва жеди. Адан критикани, зарафатни, айгъамдин хъверни хъультульди, рикъе раб сух тийидайди, майловал артухарзайвайди, гъаҳхълу рекъихъ элкъульни эвер гузайди, жемят патал хийирлуди...

► 4

МЕДЕННИЯТ

Халъдин къажгъян муркадални града

Абдулжалип Гъажиевердиева лезги халъдин дамахар, яржар, тъебиат машъурунин карда социальный сетрикайни менфяят къаҷузва. Адан сайтдин квилел "Гъажи Давудни лезги члалап рахайди я" гафар ала. Белки, гъавияй ада вичин хизни Гъажи Давуд тъвар ганва. Адакайни халъдин къайгъуда акъваздай хва жедайвал.

► 6

ОБРАЗОВАНИЕ

Лазимвал аквазвач

Мектебра келзаявай ялар тълмилприн гъузгульпай яргъял мензилда аваз къелунин къайдадал эпячун пландик квач, хабар гана и йикъара РФ-дин просвещенидин министр Сергей Кравцова. Идалай вилик министерстводи, тегъульдихъ галаз ала-къалу гъалар себеб яз, мектебра келзаявай яяриз 30-октябр алуқьдалди тълмилпар башламишдай ихтияр гана.

► 8

ЭДЕБИЯТ

Хъендик кумукъай шаир

Лукъманан и багъ беърлеруди, жуъреба-жуъре эмишрин къелемар авайди хъана, амма битмишарзайвай эмишар халъдин базардиз акъуддайбур, абуруз къимет гудай Мичуринар, вучиз ятлани, шаирдивай яргъя тир. Ятлани ам акъвазнеч, чарни къелем ада гъилайни ахъайнач. Шишиарни, баснярни, поэмаярни, гъатта шиширлоди теснифнавай романни арадал гъана.

► 10

ХАБАРАР

Багъманчайриз

"Дагълух мулкар еримлуп аувн" програмадин сергъятра аваз хъуръун майшатдин багъманчиилини хилел машъгулбурувай, конкурсдин бинедаллаз, гъукуматдин патай къумек яз 400 агъзур манатдин къадарда пулдин таъкъатар къаҷуз жеда.

► 12

Гъурбатда милливал хульзайбур

Агъмед МАГЬМУДОВ

Кавказдин халкъарин тариҳда гъатнавай рикл тлардай чинрикай сад газф халкъар бубайрин чилерилай гъурбатдиз куҷаруниз талукъди я. Са тахсирни квачир дагъвияр, жуъреба-жуъре тламгъяяр эцигна, гъукумдин гъахъсуз къаарардин бинедаллаз, хайи чиливаний къваливай авуна. А къаар гъакынъатдан гъахъсузди тирди СССР-дин Верховный Советди репресийрик акатай халкъарин гъакындин къабулай махсус Декларациядини тестикиарзана. И документди къастундади хайи чилерилай масанриз куҷарай халкъарин ихтиярар арадал хжана, абуру садрани я кулакар, я халкъдин душманар тахъайди тестикиар хъувуна.

Айисара (1930-1950-й.) и зулумдик акатай халкъарин арада лезгиян авай. Чи ватанэгълийрин асул пай Кыргызистандык куҷарнай. Алай вахтунда и улькведа яшамиш жезвай лезгийрин къадар са шумуд агъзурдалай алатаува. Мисал яз, Баткен областын Лейлекский райондин Карл Маркс хуруну (ана къве отделение ава) мектебда 410 лезги аялди къелзана. Дагъустандын чехи хуъера авай са бязи лезги мектебра и къадар аялар авач. Виридалайни газф чи ватанэгълияр Чуйский, Иссык-Кульский виа маса областрина, хуъера яшамиш жезва. Мисал яз, Чуйский областык акатзавай Сокулукский райондин Нижнечуйский хуруну агъалийрин чехи пай лезгияр я.

Кыргызистанда авай дагъустанвирин саки гъэр са мярекатдин активный иштиракчыкай сад лезги вах, диде Зумрият Резаханова я. Адан буба - Хив, диде - Кыргызстанда я. Гъурбатдин чилел хана, чехи хъанватланы, и дишегълиди хайи чал, бубайрин адетар рикелай ауднавач. Адан гафаралди, Кыргызистанда яшамиш жезвай лезгийри, табасараны, агуулри ва маса милләти милливал хуныз къетлен фикир гузва: хизанды дидед Чалапал рахазва, милли суварар къейдзана, хуърекар ийизва... Гадайриз лезги сусар гъизва, рушарни жуванбурукай тир гадайриз гъульз гузва. Хизанды сада-садаҳъ галаз дүстүрлини, стхавилин алакъяр хуъзана, сад-садан хийр-шийирдик физва.

Зумрият Резахановади чаз гъакын хабар гайвал, Кыргызистанда авай лезги халкъдин векилрин арада улькведен гъукумдин органна чехи къуллугърал алайбүрни ава. Хейлин ватанэгълийри здравоохраненидин, образованидин, илимдин, яшайышдин, экономикадин хилера къвалахзана, хусуси карчилел машъул жезвайбурни ава. Са га-

фуналди, ина яшамиш жезвай лезгийри гъурбатда милли вал хуъзва.

23-октябрьдиз Кыргызистанда Дагъустандын халкъар гъурбатдиз куҷарайдалай инихъ 85 йис тамам хууныхъ галаз алакъалу яз, "Рикл хуунин югъ" лишандик кваз, чехи мярекат къиле фена. Ана РД-дин милли сиясатдин ва динрин кратин рекъяй министрдин везифаляр вахтундади тамарзаян Энрик Муслимова, Сталь Сулейманан райондин кыл Нариман Абдулмуалибова, РД-дин МЧС-дин министрдин заместитель Жаруллагы Маллаева, Дагъустандын муфтийдин заместитель Шамил Алиханова, машгүр журналист, политолог Руслан Къурбанова, образованынин "Альтайир" центрадын рөгъбер Альбина Къурбановади, Дербент шеңдерда авай Ярагъ Мегъамедан тъваруныхъ галай мис-

киндик имам Шамил Рагъманова иштиракна.

Дагъустандай делегация мугъман хуун Кыргызистанда авай кавказийри хушдиз къабулна. Абуру къейд авурувал, и мярекат хайи чилихъ галаз алакъа хуъзва мугъъмякемарзаяй са дестекдиз элкъвена.

Кыргызистанда авай ийкъара Дагъустандын делегациядин векилри къецепатан улькведа са шумуд гуъруш къиле тухвани, ватанэгълийрин къвалериз мугъман хъана, абуру гъурбатдин чилел хайи чал, милли адетар хуъзва къайдайрихъ галаз мукъувай таниш хъана. Мисал яз, 25-октябрьдиз Дагъларин улькведен делегация Чуйский областын губернатор Эркин Тентиша къабулна. Гуърушдин вахтунда абуру Республикарнин арада авай алакъаяр мякъемарунин жигъетдай месэляр веревирдиди. Энрик Муслимова Э.Тентишаевас Дагъустандын Кыл Сергей Меликован патай саламар агакъарна ва азас Дагъларин ульквездиз мугъман хуун теклифна.

Э.Тентишаевас къейд авурувал, дагъустанвир Кыргызистанда чакдин агъалийриз элкъвенин. Улькведа авай вири миллитар арада стхавал, дүстүрлүк аваз, са хизанды яшамиш жезва.

"Дагъустанвир зегъметкеш халкъ я. Абуру Кыргызистан яшайишдинни экономикадин жигъетдай виллик финик лайих-лу пай кутазва" - къейдна гуърушдин вахтунда Чуйский областын губернаторди.

Июнь къиле Энрик Муслимов авай делегация Кыргызистандын муфтий Замир Рағиеваша галазни гуърушиш хъана. Гуърушдин вахтунда абуру къве Республикарнин диндин идараири сад-садаҳъ галаз алакъяр хуунин жигъетдай меслятар авуна.

Коронавирус: эхиримжи рекъемар

РД-дин Роспотребнадзордин делилралди, 27-октябрьдиз Дагъустанда коронавирус акатайбурун къадар 55 369-дай агақынавай. Эхиримжи юкъуз коронавирус акатай 156 кас дүздал ақъудна.

Гъса вахтунда дұхтурилай начагъ хайи 51 079 кас (эхиримжи юкъуз - 107) сағтар хъийиз алакъава. Санлык къачурла, Республикада 3 060 711 кас ахтармишава. 2810 кас, амайбурукай чара авуна (изоляция), къвалера ава. Дагъустанда коронавирусдик 2728 (эхиримжи юкъуз - 9) кас къена.

“Чехи бубайрин ирс”

Агъмед МАГЬМУДОВ

22-24-октябрьдиз Дербент шеңдерда, мугъманханадин "Алы паруса" комплексда, "Чехи бубайрин ирс" лишандик кваз жеңилприн тарихдиннин ватанпересвилин форум къиле фена. Ана Уруsatдин жуъреба-жуъре регъбер Альбина Къурбановади, Дербент шеңдерда авай Ярагъ Мегъамедан тъваруныхъ галай мис-

къяй министрдин заместитель Арсен Магъмудов, РД-дин медениятдин ирс хуънин рекъяй кардик квай Агентстводин къилин сад лагъай заместитель Таиса Алибуатаева, гуржийрин милли медениятдин федеральный автономиядин регъбер Давид Цецхладзе ва масабур рахана. Чипин раҳунра абуру тешкилнавай мярекатдин важиблувал, Дагъустандын халкъарин ирс хууныхъ вири жемият патал авай метлеб къейдна.

Йикъан къед лагъай паюна форумдин къвалах къилдин секцийра давам хъана: ватанпересвилин тербия ва гражданвилин къанажагъ мягъкемарун; экстремизмдиз ва къалл тарихдин гъакындин таблигъат авуниз акси карда малуматтин къвалах тешкилун. И темайриз талукъ месэлайрай Патимат Омаровади, Таиса Алибуатаева-ди, тарихдин "Уруsat - зи тарих" паркунин регъбердин къилин заместитель Исмаил Эмирханова, политолог Игорь Дмитриева, Евгения Михалевади, Амиль Саркаррова, Идрис Газдиева ва масабур авуна. Къилди къаҷуртла, А.Саркарлов Уруsatдин къанунрин ва милли тайфайрин тежрибадин бинедаллаз Дагъустандын халкъарин арада милли алакъаяр идара ийидай къайдайрикай, И.Газдиев экстремизмдин, радикализмдин къармаха гъат тавун патал жеңилприн арада тешкилна къланзай серен-жемрикай рахана.

Форумдин сергъятра аваз иштиракчијар ФЛНКА-ди гъазурнавай "Хуърер - Дагъларин улькведен игитар" фильмайрин циклдиз килигна.

400 майишат целди таъминарда

Чи муҳбир

22-октябрьдиз Докъузпара райондин Къаракуреда государстводин хуърерин мулкар виликди тухунин программадин сергъятра аваз тухванвай хъвадай целди таъминардай цийи водовод кардик кутуниз талукъ шад мярекат къиле фена.

Ана райондин къилин заместитель Акиф Балакишиева, РД-дин "Дагсельхозстрой" ГКУ-дин директордин заместитель Гитинамегъамед Абдулаева, РД-дин хурун майишатдин ва сурьсетдин министрстводин хуърерин мулкар еримлу авунин отделдин начальни Заурб Исуева, Докъузпара райондин УСХ-дин начальник Аким Гъажиева, Къаракуреде, Цийи Къаракуреде хуърерин къилери, чакдин агъалийри иштиракна.

Эвел къильяй Акиф Балакишиева мугъманри табрикна, вичин ва муниципалитетдин къилин патай Дагъустан Республикардин руководстводиз разивал малумарна,

къурулущдин объект эцигзазай чавуз арада атай хци вири месэлайр гъялунив къайдайдарвилед жечүнай РД-дин "Дагсельхозстрой" карханадин руководстводиз сагърай лагъана. Яд къар са касдин яшайиш патал иллаки важиблу шей, уымурудин чешме тирди къейд авуналди, ада райондин агъалийриз важиблу и месэла къилиз акъатун мубаракна. Жемиятдин табрикдин гафар Гитинамегъамед Абдулаева-ни, Заурб Исуевани лагъана.

Хъвадай целди таъминардай цийи водовод кардик кутуниз талукъарна, райондин культурадин управлениди концертдин программани гъазурнавай.

Шад мярекатдин сергъятра аваз мугъманри ва райондин къилин заместителди яр лент атана ва идалди водоводдин къвалах башламишнавайди малумарна.

Цийи водовод "Къара-булах" чешмединдай башламиш жезва, адап ярғывал 33 километрдиз барабар я. Водоводдилай гъейри, проектдин сергъятра аваз, хъвадай яд хуъз жедай къве гъавизни (2000 ва 250 кубометрдин) түккүрнава. Гъакын, цаяр къур дүшүшшара яд къачуз жедай алава къве гъавизни арадал гъанва. Абур вири къурулущдин цийи объектдин акатзана. Хъвадай цин цийи турбади райондин хуърерин 400 майишат ва яшайишдин объекттар целди таъминардай мумкинвал гуда. Къейд ийин, цин цийи турба тухун патал таъватар федеральный ва региондин бюджеттари чара авунва. Объект эцигзазин къвалахар 2019-йисуз башламишнай, абур "Сем плюс" ООО-ди тамамарна.

7-мертебада

Хийир ЭМИРОВ

Мукъвара машгүр публицист, политолог, ДГУ-дин электронный СМИ-рин кафедранин заведующий, ВГТРК-дин общественно-политический "Дагъустан" ТВ-дин рөгъбер, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Ильман АЛИПУЛАТОВ "Лезги газетдин" редакциядиз илифна ва редколлегиядих галаз итижлу гурууш кыле фена.

Халкъдин векил

- Ильман Субгъанович, чна Күн мили газетдин редакциядиз атун хушвилиллэ төбрикзана, - лагъана кылин редактор Мегъамед Ибрагимова. - Гыкъи лагъайтла, мукъвал йисара редакциядиз я чи депутатар, я чехи къуллугърал алай ватанэгълияр атайди туш. Чна Квэз вири колективдин ва чи келзазайбурун патай республикадин парламентдин нубатдин сеферда хягъун мубаракзана.

- Пара сагърай. Редакциядиз атунчай менфят къачуна заз вири сечкичириз сагърай лугъуз кынзана. Абуру захъ авунвай ихтибар екеди ва важиблуди я, - лагъана И.Алипулата. - Зун абурун умудар каририз элкъуырз алахъда. Имзи везифа я. Мадни лагъайтла, зун парламентда сечкичирин, халкъдин итижар хузвай векил я. Гавилляй зун меркезда авай чи халкъдин меденитдин, эдебиятдин, яшайшдин центр тир редакциядизни атанва. Гыкъи лагъайтла, халкъдиз талукъ вири месэлайрикай раҳазвайди чи милли газет я.

- Күнен лап дузы лугъузва, Ильман Субгъанович. Квездни чизва, алай вахт регъяди туш. Чун патални гыкъи я. Редакциядин коллектив къери жезва. Мажибар гъвечибүр тирвилля алакъунар авай жеъильарни редакциядиз къевзувач. Республикадин маса газетирив төкъигайла, чи тиражи екеди я. Газетдин сайтдини вичайкай газабуруз хабар гузва.

- Баркалла, юлдашар. И кардал за дамахзана. Заз республикадилай къецени дустар, кеспидин юлдашар ава. Абуру зенгер ийиз, тиккарда: "Ильман Субгъанович, чна вири хабарар "Лезги газетдин" сайтдай келзана. Ада пешекарвилледи квалихзана. Аферин". Ихтин гафар ван хайила, чидани заз гыкъван шад жевватла. Сагърай күн, гыкъи зегъмет чулу.

- Мукъвал вахтара редакциядив гъукуматдин патай агаъкъи галайвилер ава, - давамарна рапун М.Ибрагимова. - Газетдин 100 йисан юбилейди умудар кутунвайди тир. Чи министерство газетдин тариҳдин ктаб акъудун вичин хивез къачуна. Коллектив премиерлайди къейд ийдай мумкинвални ава. Белки, спонсорар, меценатар майдандиз экъечин. ФЛНКА-дин рөгъбер Ариф Керимовани адсан хва Токай Керимова ре-

дакция авай дараматдин 7-мертебада ремонт авун патал 900 агъзур манат гана. Юбилейдин талукъ медаль акъудун Ставрополдин парламентдин депутат Казбек Агъаларова вичин хивез къачуна. Юбилейдин мярекатни ноябрдин юкъвара тухуз кланзана.

- Хъсан меслят я. Заҳъ галаз алакъа хуъх ва герек къайгъурик зунни эччеда. Мумкинвилер авай чи гъар са ватанэгълидини милли газетдих чин ва гыл элкъурун лазим я.

- Ильман Субгъанович, чи халкъ къве государстводин мулкарал яшамиш хуунхъ галаз алакъалу лап четин месэла ава. Амни чал хуънлиз талукъди я. Азербайжан фадлай латин графикадан элеччина. Ана авай лезги районрин мектебра дидед чалан ва эдебиятдин учебникар ава. Гыа са вахтунда Дагъустан Республикади ина азербайжан чал чирзавай мектебар патал дидед чалан учебникар гъазурзана. И месэла гъядай са рехъ жағъуна кланда. Халкъдин Собраниди "Дагъустан Республикадин чаларин гыкъиндай" закон къалбадай вахтни хъанва. Гыа закон авачиз хейлин крат къулухъ язава. Исятда чи мектебра гъафта дидед чалан са тарс гузва. Де лагъ, са тарсун аялдиз чалан сирер гыкъи чирдайди хуъ?

- Инал къейд авур месэләяр чи комитетдиз талукъбур я, - лагъана И.Алипулата. - Амма абуру зазни ваз клан хъуналди гъасытда гъял жевтайбур туш. Умурда чалай аслу тушир гзаф крат къиле физва. Акъалтзавай несилдини аямдихъ галаз камар къачузва. Ятлани чна меденият, чал, адетар, милливал хун патал зегъмет чулуна кланда. И рекъяй газетди тухузай квалихзана екеди я. Дидед чалал диктантар тухун, шеъверра авайбуруз лезги чал чирдай онлайн-курсар тешкилун, школайрин гъеччи классра келзазайбуруз күмек патал чал чирдай учебник акъудун, редакциядин патав кар алакъадай ватанэгълияр къатлун... Комитетдини вичин квалихзана и кар алай месэлайриз къетлен фикир гуда ва республикадин гъукумдин оганрихъ галаз абуру гъялдай рекъерни жаъурда.

Инал кватай ихтилатдикай раҳайтла, зун рази я. "Лезги газетдин" редакция гъукумдин органра авай чи халкъдин векилар тир күллугъчияр, депутатар агуддай, къватдай ва санал герек месэләяр гъялдай мумкинвилер жағъурдай централдиз элкъурун кланда. И жигъетдай зи патай квев гъамиша күмек агаъда. Авайвал лагъайтла, чи везифая садбур я ва чун са командани я. Чна Дагъустан Республикадин Кыил Сергей Алимовичан рөгъбервилек кваз Дагъустан, чи халкъ, хуърер, квалих, мадни абад авун патал зегъмет чулу.

дакция авай дараматдин 7-мертебада ремонт авун патал 900 агъзур манат гана. Юбилейдин талукъ медаль акъудун Ставрополдин парламентдин депутат Казбек Агъаларова вичин хивез къачуна. Юбилейдин мярекатни ноябрдин юкъвара тухуз кланзана.

- Хъсан меслят я. Заҳъ галаз алакъа хуъх ва герек къайгъурик зунни эччеда. Мумкинвилер авай чи гъар са ватанэгълидини милли газетдих чин ва гыл элкъурун лазим я.

Веревирдер Дидейри квалихзана?

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

И суал эхиримжи вахтара гзаф ксари, тешкилатори, СМИ-ри веревирдизава. Жавабарни жуъреба-жуъре я. Гъар гылхын жаваб гайтани, гъалат жеввойдидини парабуру гъиссизава.

Квалихзана тавуна кыл хуъз жедани? Авани чи къенин шартлара гъахтын мумкинвал? Эхъ лугъуз жедач.

Чехи пай хизанар клаинидалайни агъада авай къазанжиралди яшамиш жеввойдиди вирида чида. Иллаки чи республикада. Хизанрин гъал-агъвал, дидейри квалихзана тавуна, анжах са бубадин мажибадалди хъсанариз тежердакай и йикъара кыле фейи сечкирин вахтундани республикадин Кыил хъядайлани, рахай саки вирибуру раижна... Квалихзана зегъметдиз къабил вирибуру авун лазим я. Нафакъавили, саилвии умурдаш чан гъидач...

Аялар хун тавуна жедани? Дидейри квалихзана хъайтла, аялар ни хуъда? Гыкъи хуъда?

Келзазайда лугъун мумкин я: чун яшамиш гъа аялар паталди жеввойдиди тушни? Аялар тахъай хизандихъ гележек жедани?.. Акъзвайвал, дидейри квалихзана тавуннани жеввач. Аялар хун тавуннани баркалла къеввач.

Амма чи шартлара, дидейри квалихзана хъайтла, аялар гылляякъатзана, аялар хъейтла - квалихзана... Бес вуч авун лазим я? Гыкъи фикирзана и месэладай чи обществодва?

Чи кылини къанунари обществодин бине, ам хъязвайди мягъем хизан тирди къалтурна.

Мягъем хизан аялар авай, хъсан къазанжир къеввазай, гъар са жуъре мумкинвал авайди яз гысабазава. Macakla хизан чыкъда...

И месэләяр и йикъара ОТР каналдайни беъем са сятина давам хъайи дискуссияды, супаринни жавабрин передачада веревирдизава. Ана журналистинал гъейри социалоги, психологи, педагоги, адеддин инсанрини (жуъреба-жуъре регионрай телефондай раҳаз) иштираказав. Чехи пайони, гыйиф хы, хизан хун патал аялрикай азад хъун, яни абуру тахъун лазим тирди къейдна. Аялар тахъайла, общество, чи гележек гылхынди хун мумкин я?

Вучиз аялрикай кыл къақудазава? Дидейриз дидевал хъийиз, яни аялар хаз, хуъз, тербияламишиз къанзамачы? Им гынай, гыкъи агаъкъай ирс ятла?..

Умурда ахътин имтигъандиз элкъурунава хыи, къейдизавай парабуру, хизандикай, аялрикай фикирдай мумкинвал тазвач. Ийф-югъди квалихзана, идаз-адаз лукъвал аврутлани, агъвал хъсанардай тақъатар жеввач. Югъ-къандавай багъя жеввай базарди вири пул къаҳкъудазава.

Дидеди квалихзана - аял куынди тербияламишиз, - къейдизавай гзафбуру. Им гыкъыкъыт тирди чи гъар ийкъан умурдаини аквазава. Аялринни жаванрин вагъышвал, гыйиф хы, виликрай фикирдизи гъиз тежердайда виликрай физва. Саны, гульле алай яракъар гъаз фена, вичин таър-тушшиз, санал келзазайбуруз къастзана. Масана, дестеяр санал къватлана, акузди күл гана рекъизава. Пуд лагъай дуьшуш и йикъара чина, 51-нумрадин юкъван школада-лицеяда хъанва. Гъуърчен чукъул рикъиз сухна, вичихъ галаз келзазайди рекъизава...

Аялри яшлубур, чини чехи бубаярни бадеяр, чипиз тарс гузай муаллимар, тербия гузай тербиячир куарарик кутазва ахпа, затни тахъайбуру хыз, эляччына физва... Ихтич чешнечяри чи аялриз ни къалтурзана?..

Дидедин тербия, бубадин тавази, акуллугу гаф, кар тақвазавай несилри вуч авун лазим я?

И суалар исятда веревирд тийизвай хуъни шегъер амайди хыз туш. Дидейриз аялар хъдай, тербияламишиз мумкинвал хун патал обществодви, государстводви вуч ийизва?

Гъасытда лугъуда: дидевилин капитал гузачин? Аялар хайивилин пособияр, маса

кумекар гузачин?.. Квалихзана дидейриз, мажибни хвена, отпускар гузачин?..

Амма вири дидейри государстводин идараира ва ярханайра квалихзана? Квалихзана жагъизвани вирибуруз? Чи "карчийри" чин работникин, иллаки дидейрин гъакъиндай гъакъван еке къайгъи чуғвазин?

Лап пара чайра жегъил дидеяр квалихзана къабулзаша. Аял жеда, ни хуъда ахътин дидени, аялни? Ни гузва отпуск ва кумекар?

Яшлубур лагъайтла, квалихзана дидейриз, мажибни хвена, отпускар гузачин?.. Амма вири дидейри государстводин идараира ва ярханайра квалихзана? Квалихзана жагъизвани вирибуруз? Чи "карчийри" чин работникин, иллаки дидейрин гъакъиндай гъакъван еке къайгъи чуғвазин?

Чи дидеяр лагъайтла, гъелье 40-50 йисара амаз, "куъузъ" жезва, начагъивили (уъзурри) гъелекзана. Ибуру сагълам несилар арадал гыкъи гъидан?

Күрледил, сауларин и къаришмадай неинки психологиявай, педагогивай, гъялтта база киристривайни кыл акудиз тежеввойдиди чна винидихъ тівар күнвай каналдай саки гъар юкъуз тикрарзай сюжеттрай къалурзана.

Дидейри квалихзана, аяларни хун патал государстводин къаюмвалзаза, пулдин тақъатралди таъминарзаза, кыл-къилик квай программаяр, куруулушар хун лазим тирди парабуру, гъа жергедай юристини, политикини раижзана. Амма...

Чина хизандинни аялдин гъакъиндай къайгъи чуғун лазим тир тешкилатор, куулугъар ава лугъундай дузы жедач. Хизандилай гатунна, аялрин бахча, школа, коллеж, вуз, зегъметчи коллективар, мадда мад тешкилатор аялар хун, тербияламишун, гележедиз гъазурун патал эвелимжи къуваттар тирди фадлай субут хъанвай гъакъыкъат я. Ибурулай къеңиңи чакъ аялрин маҳсус инспекцияр, аялрин квалихзана, интернатар, аялрин ихтияррин уполномоченныяр, аялрин поликлиникаяр, аялрин программаяр, са бази газетарни журналар - ибур вири аялар паталди тушни?

Ятлани и вирибуру чи дидейриз, аялар хуъният азад яз, квалихзана фидай мумкинвал гузувани? Ялгъуз дидеяр генани читинвила гъатзана.

Аялар тербияламишиз, аялрин тешкилатор амани? Советтин школадин тақъатралди чакъ вуч ама? Октябрятар? Пионерар? Комсомолар? Дружинникар?.. Вуч келзаза чи аялри? Гыкъи келзаза? Вуч чирзаза? Аялрин руыгъ тухарзай, абуру тербияламишиз, квалихзана квалихзана...

Пара саулариз жавабар жагъизвай. Аялар интернетди, "аялрин ихтиярар хуъзвай" агентри, диндин сирлу клуби, телеканалри, сектайри артух тербияламишиз, садази сир яз амач.

Чи саки вири телеканалри, гъялтта база ташкилнавай "Каруселдини" патал вахтара вагъышвал, инсафсувал, ажудаз, ялгъуздаз күр гун хъсан крат хыз пропаганда ийизвайди күз аквазвачтла? Цазвайди - сил, клахар, эчелар яз, дуьгъу вахчуз къанзазани?.. Аялар тербияламишиз къакъысы квалихзана чи саки вири куруулушар дакъур чаар, справкаяр къынади, ара-ара са гъихын ятлани чуру къал-къиж акъатайла, абуру гъялдай "собраннор" тухнади, сада-садак тахсирар кутунади эвзазавайди и мукъвара чи республикадин илимдинин образованидин министерства тешкилай маҳсус совещанидални раижзана.

Эхъ, чаз идеологиягерек амач лугъузтай общество маса, гъич вилив теххузтай идеологияри бамишчайдай тарихди субутнава. Дидеяр чин асул везифадивай - аялар хуъ

Низами ГЕНЖЕВИ (1141- 1209)

(Эвел 41-нумрада)

Бубади Межнуназ гайи насиғъат

Бубадиз хъайила вичин хчин ван,
Рикле гътна гурлу цай, ялав адан.
Саки бедендиңни ақатна ялав,
Юғыни йиф хыз михыз хана чүп-чұлап.
Лагъана: "Эй зи хва, зи вилерин нур,
Вун я захъ авайди и дүньядал тек.
Вучиз вун ихтиң са гъалда гътнава?
Вучиз вун дерт чүгваз, икъван къватнава?
Эхир вун вучиз икі дивана хъанва?
Күз ви гүльдін ківал вирана хъанва?
Вуж я авунвайди вун икі бедназар?
Вучиз ваз и гөгөнш дүнья хъанва дар?
Вучиз и жүрдә на ви чан кузва?
Риклиз гъам, хажалат, азиат гузва?
Ашуқ хъай садни ви гъалда хъанач,
Садани вуна хъиз риклиз дерт ганач.
Тегънеяр яғыз ваз, хъуэрэза эллэр,
Къуд патаз килиг вун, ахъайна вилер!
Бес түшни и гъалда аваз вун къекүйн?
Дүньядин винел вун сағыб хъанва күн?
Зи хва, и ашкы на алуд риклеңай,
Умъур гаттана на ңийи кылелай.
Күз я ашкы патал жув русвагъ авун?
Бедбаҳт ийимир на и дүньяда вун.
Къатана хъандыз рехнеяр жуван,
Арадай ақұда вуна а нұкъсан.
Бес я икъван гагъди авур жегъилвал,
Гила камаллу хъухъ, гадра жагъилвал!
Вун хъандыз килиг жуваз гүзгүйдай,
Кыл акъуд на жуван дүгъри-игридай.
Жегъил ҹавуз жеда инсандык гунағ,
Къуй гила ваз панағ хъурай Сад Аллагы!
Риклеңай алудун ашкыдин хифет
Яттани ваз четин, жемир вун гъич перт.
Чи язухни ша ваз, гъалар яз сефил,
Ви дерт-гъам чүгвар къван бүркүй жезва вил.
Хиялприн хаплајар түүрді бес хъурай,
Гила къвани кылил акыл атурай.
Бес я, хъун тавуна, сархуш хъайиди,
Бес я ашкыдикай бейгүш хъайиди.
Зи хва, умъур жуван ийимир на зай,
Жуван вахт пучмир на, сивиз гумир къай.
Клан ятла тахана сада ви хатур,
Квадармир садрани на жуван абур.
Ви гъал акваз, амач беденда аман,
Гъелекнава михыз, валлагы, на зи чан.
Ашкыдин ялавда күзваттани вун,
Амма кармаш жезва ви дердинай зун.
Квадармир садрани вуна гъич умуд,
Умудды сағтарна дүньядал шумуд.
Аси хъана, вуна квадармир сабур,
Сабур я худайди инсандык къудрат.
Сабур я гудайди гъар садаз къуват,
Сабур я гудайди инсандык къудрат.
Зи хва, баҳтлувилин ахъай на ваар,
Бейкардиз ракъурмий на йифер-йикъар.
Жуван мал-девлет гъич ақұдмир гъилия,
Чуру тир фиқирап ақъуда на къилия.
Мал-девлетди гъида гъар инсандыз баҳт,
Мал-девлетди хұда пачагъдинни таҳт.
Якын хъи, малум я ваз ихтиң са кар,
Мал-девлетди газза дүньядин ачар.
Яб гайитла на зи гафариз эгер,
Чир жеда ваз вири чинебан сирер.
Яттани гъуль зурба, яттани дерин,
Старлакай хъана ятарни гъульбын.
Къилел цифер алай къакъан дагъларни
Арадал гъанва чеб күлпү руквари.
Вахъни сабур-къарай хъайитла эгер,
Нани къазанишида жавағыр, гевгъер.
Сабурсуз жемир вун, сабурсуз инсан
Игътияжда жеда, умъур амай къван.

Ильяс Низамидин - 880 йис**Лейли ва Межнун****(Поэмадай чукар)**

Жанавурдал гъалиб хъайитла бирдан
Санклар сикл, себебни сабур я адан.
Вун риклең тегъизвай са касдиз вучиз
Вуна риклин варар ахъайзала, күз?
Ам шад я дайма, ви вилел накъвар
Алазва, малум я и кар вирида.
Бес я русвагъайди вуна тівар жуван,
Камаллу хъухъ, ерли тівар къамир адан.
Ақрабди класайдаз гайитла герфес¹,
Зегъерди аттуда а касдин нефес.
Зи хва, на маса кар жагъура жуваз,
Ашкыдин дерт нагъахъ пар ийимир ваз.
Гынду² гаттада дайм филдин кыл:
Ватан риклең гъана, тахъурай сефил.
Вун зи рикл я, зи чан, умъурдин мана,
Ківализ хъша, терсвал хъийимир вуна.
Чуыллера гътна икі, амукъайтла вун,
Элдин вилик михыз бедлем жеда чун.
И рекье четинвал ава къадарсуз,
Ваз жувазни чизва, туш вун хабарсуз.
Душман далдадик ква, ваз зарар гуда,
На цүл гыл хукурмий, ада вун куда.
Вун къенин инсан я, душманар усал,
Алахъ вун чуру тівар гъун тавун патал.
Шадвала, бүркүй хъуй вилер душмандин,
Акъвазмир садрани, зи хва, пашмандиз.

Лейлиди Аллагъдиз минетун

Вахтунин тандикай, алуқына йифер,
Күрс хъай береда йиферин гевгъер,
Лейлиди ҹаварай Сүррейяди хъиз,
Вилерай инжияр ківадарна гъульбуз.
Адан патав гвайди гъам тир, садни - дагъ,
Ада сирдаш хъанвай анжак са чирагъ.
Ам ксузвачир гъич, парванаяр хъиз,
Къекъизвай къуд пата, диванаяр хъиз.
Чирағдиз ийизвай шикаят ада
Йифекай: "яраб юғъ чаз мус къведатла?"
Цаварин чинал йиф тlamgъя я, тагъ я,
Зи риклең авайди дердерин дагъ я.
Заз несиб хъанвай и йифез килиг вун,
Ада гъелекзана, телефонда зун.
И яргыи йифериз гыккай ийин чара?
Абуру ийизва зун вара-зара.
Сабур-къарай амач, я вилин ахвар,
Мус алуқыда лугъуз пакаман ярап.
Багъ цара янавай са багъманчи хъиз,
Амазма зун дерт-гъам насиб яз риклиз.
Белки түкүннатла гъарайдай кілекер,
Рагъни чи ахвара авани мегер?
Вучиз ахъа жезвач пакаман ярап?
Вучиз уях жезвач ксанвай ҹавар?
Садни уях тушни чилел, ҹаварал?
Эхир мус күкүннен Рагъ мад чи къилел?
Худа! Зун зи ярдив агақыра вуна,
Шемдилай элкүйрәй дайм парвана.
Ярдин экүнни зи гүгүйл шад, кубан
Ийида, гъам я заз лап багъа инсан".
Экүнненди Лейли мецел и гафар
Алаз хъана, ийиз суза, ағыузар.

Межнунан руғъдин Чехивиликай

Межнун гъисаб ийиз жедаң дивана,
Шемдилай элкүйвазай я ам парвана.
Канл-теат гвай адад, сивни хузвай тир,
Дүньядин илимар тушири ада сир.
Ам вичин девирдин чехи алим тир,
Лукъман хъиз зурба кас, са муаллим тир.
Чинебан сирерай ақұдзавай кыл,
Хъандыз малум тир ада савни чил.
Гъар са гаф къизилдин пул хъиз гүзел тир,
Мецел алайдини шишир, гъезел тир.

Герфес - набататдин тівар я. Низамидин девирда халкъдин арада
акърабди класайдаз ам гүн зарарлу яз гъисабзай.
Гынду - ина гындистанви.

Дили тир касдилай ихтиң ківалахар
Алакъада садрани, малум я и кар.

Амма, и дүньядин къайгъуар тамам
Алудна рикләй, къекъизвай тир ам.

Саки жагъурзавай а касди ажал,
Са күнкүни квачир вил и дүньядал.

Лугъузтай: "Зи риклай хажалат, гъам, дерт
Къейила акъатда, амукъада хифет.

И дүньядин галаз ківалахар садан
Дүз тататтла, эхир пуч жеда адан.

Ни къве гъилинни и дүньядин яха
Къуртла, дүнья жеда а касдин арха.

Межнунан хъавачир са дуст, са юлдаш,
Вичин сир ахъайдай авачир сирдаш.

Ам саки дөвриш хъиз, вири гадарна,
Къекъизвай квехъ ятла, вири квадарна.

Пек-партал алачив чуылда, баябан,
Къекъизвай ам патав гвачиз са инсан.

Тутынлай адан физвачир фу-яд,
Риклиз кланзамачир дүньядал са зат.

Са күнләнни адан алачив гъич вил,
Эвеланди тушири ада ҹавни чил.

Лейли са багъна тир, чандикай михыз
Күзленвай, клан тушири, мад умъур хъийиз.

Мураддив агақыз клан тийиз ада,
Умъурз кланзай мурад риклеваз.

Са алимдиз садра гана за суал:
Ачухра вуна ҹаз ашукъ тирдан гъал.

Күз вичин мураддив агақын патал
Женг тийиз, умъурз хъана ам бейгъал?

Умъурдин къанни цүлдай ис күз гъавайда
Ракъурна сефилдиз, сүгъулдиз ада?

Вучиз акъван ажуз хъанай ашукъ?
Ажузал ашукъдиз яни ярашугъ?

Лагъана: - Мураддив агақынайтла ам,
Жедай са легъзеда шадвални тамам.

Күз герек тир ада легъзедин шадвал?
Гъавилай хъягъна ашкыдин хиял.

Хиялрин алемда яшамиш хъана,
Къанни цүлдай исуз ашкыди кана.

А шарабдикай заз са тымил ҹисмет
Хъанайтла, баҳтавар жедай зун, гъелбет.

Лейлидин сурал...

Гафарин устад тир машгъур Лукъманди
Ихтиң баян гузва и чи дастандиз:

Межнунан гыккайт сиғте кылелай
Гаттунна, накъварин сел физ вилелай.

Ада акси хъана инсағсуз ҹавар,
Гъавилай бул хъана вилерал накъвар.

Къвердавай беденни такъатсуз хъана,
Риклини ажуз хъана, къуватсуз хъана.

Рагъ алай юғъ ада зулумат хъана,
Црана шем хъиз ам, мусибат хъана.

Цавуз хаж хъана адап ағызар,
Атана Лейлидин сурал, рикл яз дар.

Къвердавай инсағсуз, рагъимсуз ажал,
Межнунав агатиз, жезвай лап мукъвал.

Начагъ цекврен кыл хъиз, кылни элкъвена,
Хер алай гуылягъ хъиз, ам цихъ къекъвена.

Са цүл бейт лагъанаperiшандаказ,
Вилел накъвар алаz, лап пашмандаказ.

Ахпа къакъан ҹавухъ түккүрна гъилер,
Дұя келдей саяғъ, көвлөнаваз вилер,

Лагъана: "Я Ребби, я Къадир Аллагы,
Вун я алемдин, дүньядин Панағ!

Зи чан къачу вуна, я Первердигар,
Мұкъуль дүньяда заз ҹисмет хъурай яр!

Зи чан дердерикай на азад ая,
Твах мұкъуль дүньядиз, зи руғъ шад ая,

Лагъана ада кыл эцигна чилел,
Суруз темен гана, гъекъ алаz пелел.

Адан чан хкатна, хъана ам хилас
Дердеркай, гъамаркай дүньядиз хас.

Умъурдин рехъ вичин авуна тамам,
Күз хъана дүньядай къарнияр хъиз ам.

Вуж я амуқъайдай фана дүньяда,
Гъар сад са жуъреда кана дүньяда.

(Таржумаяр - Азиз МИРЗЕБЕГОВАН)

Халкъдин къажгъан муркадални ргада

Нариман ИБРАГИМОВ

Макъладин къилиз гънвай чи халкъдин мисалдин мана са акъван сирлуди туш. Хуър, жемят, халкъ сад хъайила, рикл авай ва гъиле къзвай вири крап къилиз акъудиз жедайди я. Вучиз ятланы чаз гзаф уламра тъа садвал бес жевзач. Гъавияй аллатай советрин ва гилан демократиядин йисара чи халкъдин гзаф крап къулухъ яна. Хъсан мурадар къилиз акъатнач. Халкъдиз еке зиянрни гана. И гъакъикъатни гзафбуруз чизва.

Жемятдилай, халкъдилай хъиз, гъар са касдилайни гзаф крап аслу жевзайди я. Халкъдин кар алай месэлайрикай ихтилат кватайла, рикл куз рахадайбур, чи халкъдин векилриз тикъетар ядайбур, са вуч ятланы истемишдайбур жеда. Халкъ патал вуна вуч авуна, вуч ийизва лагъай суал гайна жаваб гуда: "Залай вуч алакъда къван, зун я депутат, я министр, я райондин къил туш къван". Гъелбетда, икль лугъуз регъят я. Зун квач, зун секин

тур, халкъдиз талукъ крап масадбуру авурай. Гъа и жуъреда эгечзувайбур чи арайра гзаф ава. Гъаътибинбур акваз, абурун амалар негъ ийизва царап Стлал Сулейманахъ гзаф ава:

"Къула гапур, къилел бармак

Хъуналди эрекк жедай туш", - кхъенва чехи шаирди

Гъелбетда, вири ахътинбур туш эхир. Халкъдихъ, хайи макандихъ, милливилихъ рикл кузвай ва чеплай алакъдай крап ийизвай инсанарни ава. Абуя депутатар туш, я министрар. Гъаживердиев Абдулжалил Кълар райондин Манкъулидин хъуре дидедиз хъана. И хуър гъам Азербайжанда, гъамни Дагъустанда малум я. Сифте нубатда машгъур инсанарди.

Абдулжалилаз школадилай гульбъуниз къелунар давамардай, къилин образование, кутугай кесли къаучудай мумкинвал хъана. Хайи маканда яшайишдин тъалар са акъван хъсан тушириялай, жегъиль хизанни галаз 2009-йисуз Махачкъаладиз атана. Ам чи меркезда аялрин "Лучик-5" бахчада къаравулвиле къвалихал акъвазна. Гилани ана зегъмет чуѓвазва.

Аялрин бахча чехиди я. Ана 50-дав агакъна тербиячиири ва маса къуллугъчиири къвалихазава. Аялрин кълар вад вишелай алатзава. Рульда лезгивилин, милливилин ялавдин целхемри агъвалазавай гададиз акъвазна хъи, аялрин бахчада лезгиири зегъмет чуѓвазватлани, ина лезги ни, тавар галай са затлни авач. Гъа са вахтунда Республикин стха халкъарин машгъур инсанарни шикилар, тъварар, стендар ава, абуруз бахшнавай выставкайра тешкилзава. Бес лезги халкъдин векилар гъинава? - суал гъзвавичиз Гъаживердиева. И суал ада бахчадин тербиячииризни гана. Абурун жавабар тамамбурс хъана.

- Зун музыкадин кабинетдиз фейила, цларилай Наби Дагирован, Мурад Кажлаеван, Ширвани Чалаеван шикилар акъвазна, - сүгъбетзава Абдулжалила. - Бицеклиз музыкадин рекъяй тарсар гъзвавий муллумиз за лугъузва: "И шикилрай акъвазайбурун муллум, Дагъустандин музыкадин бине эгчай, композиторин Союз тешкилай кас ава. Амни Готфрид Гъасанов я. Вучиз ина адан шикил авайди туш?"

- Валлагъ, заз чидач. Абуя зун иниш къвалихал къведалди авайди тир. Гъелбетда, Готфрид Гъасанов зурба музыкант ва композитор тир, адан шикилни хъана къланзавайди я, - къейдизава муллумиди.

- За неинки са Готфрид Гъасанов, гъак! Да-гъустандин сад лагъай балерина Алла Жалилова-

дин, сад лагъай киноактриса Сефият Аскарова-дин, сад лагъай опера къьеи дишеъли композитор Эльза Ибрагимовадин шикиларни жагъурна ва кабинетдин цлаз яна, - давамарна вичин сүгъбет А. Гъаживердиева.

Гъа икль ада маса писателрин портретар авай кабинетда Стлал Сулейманан шикилни эцигна. Абдулжалилан вичин кабинетдиз фейита, гъар сад гъйран ва тажуб жеда. Ина халис ватанпересди лезги халкъдин машгъур векилрикай акъуднавай ктабрин ва абурун шикилрин выставка тукъурунава. Гъажи Давудалай эгечина чи машгъур инкъилбачийрин, Советрин Союздин ва Социализмдин Зегъметдин Игитрин, тъвар-ван авай полководецирин, генералрин, писателрин, манидаррин, композиторрин, спортсменрин... (Ярагъ Мегъамедан, Нажмудин Самурскийдин, Мегъамед Лезгинцеван, Генрих Гъасанов, Якуб Къулиеван, Магъмуд Абилован, Къуъхуър Саидан, Етим Эминан, Стлал Сулейманан, Рагымат Гъажиевадин...). Лезги гамарин на нехиширин, пайдахин шикиларни аквада квезд анай.

Бахчадин пуд лагъай мертебада са кабинетда Дагъустандин халкъарин милли парталар къурсарнавай. Вириданбур, гъатта агуулрин, рутулрин, андивийрин, къайтагъринбур... Лезгийринбур авачир. И гъал акур Абдулжалила кабинетдин методист-кадивай хабар къазва:

- Я чан вах, Дагъустандин бинелу халкъар гъибур я?
- Аварар, даргияр, къумукъар, лезгияр...
- Бес лезгияр бинелу халкъ хъайила, лезгийрин милли партал вучиз иник квайди туш?
- Мегер квачни къван?
- Килиг ман.

Килигна. Ахпа багънаяр акъудиз гатлунна. Са шумуд йикъалай лезгийри алуқизавай парталарни пайда хъана кабинетда.

Абдулжалил Гъаживердиева лезги халкъдин дамахар, яржар, тъбиат машгъурин карда социальный сетрикайни менфята къачузва. Адан сайтдин къилел "Гъажи Давудни лезги чалал рахайди я" гафар ала. Белки, гъавияй ада вичин хъизни Гъажи Давуд тъвар ганва. Адакайни халкъдин къайгъуда акъваздай хва жедайвал. Вучиз лезги халкъдиз талукъ гъихътина хъсан ихтилат, малумат, ктаб, шикил гътайтлани, ам ада гъасатда сайтда эзигзава. Сайтда адан дустарин къадарни пуд агъзурдад агакъзва.

Зи рикл са ихътина вакъяна хъвезва. Меркездин майдандан Дагъустандин автономиядин 80-йисан юбилейдиз талукъ чехи концерт къиле физвай. Сегънедал экъечиз, искусстводин устадри, районин художественный, фольклордин ва къульпердайбурун ансамблри манияр лугъузва, къульлерзава. Къиблепатан Дагъустандин патай Ахчегърин ашукури манияр лагъана. Мад чаз акур затлни хънач. Зун концертдин программадин къил гвай Республикин халкъдин яратмишунрин къвалин директор Марита Мугадовадин патав фена ва жузуна:

- Къиблепатан Дагъустандин районар вучиз квач концертдик?
- Ахчегърин ашукуар вуч тир бес?

Мегер лезги халкъдин культура, искусство са ашукуралди къутъягъ жевзани?

- Ам заз чидач, - наразивилелди жаваб гана ада. - Программа тукъурайдавай хабар яхъ.

Эхъ, заз чир хъана, программаяр вине авай идайра тукъуразва. Дагъустанда лезги халкъ авайди туш лугъудай тегъерда. Аламатдин, рикл гъайифдив, ажуғудив ацлурзавай кар ам тир хъи, лезги халкъдин векилар культурыдин министрар, РД-дин Гъукуматдин Председателдин идеологиядин хел гвай заместителар тирпани гъахътина программаяр тукъуразва. Дербентдин 2000-йисан юбилейдиз талукъ мярекатар къиле тухвай тегъердини гзаф-бурун риклар. Са рахунни алач, ихътина кваз тақвунар жедайдир, эгер чехи къуллугърал алай чи ватандарши, районрин къилери, депутатри чеб алай чика къалуриз, лазим чкадал герек гаф лугъуз ва гъахълу истемишунар ийиз хънайтла.

Гзафбуруз акунвай кар я, камерадин виллик, гъар жуъре мярекатара ихтилатзавай "стхайри" Дагъустандин халкъарин тъварар къада, "лезги" гаф парса заланди къиз, мецелай акъудиз риклелай алудда. Ам "ва масабурук" кутада. Чи кисун, кваз тақвун, къилиз тал акуд тавун себеб яз.

Меденият

Ван авуна

Абдул АШУРАГЬАЕВ

Алай йисан 23-сентябрдиз акътат 38-нумрадин "Лезги газетдин" 8-чина Азедин Эсетован "Мульгъубатди чални чирда" макъала къелайла, зи риклени студент тир йисарин са гъвечи, амма ялавлу мульгъубатдин агъвалат хтанта.

Авторди вичин макъала да гъелеги фикирар А. Эсетован ма-къалада ганвай фикиррилай башламишней. Абур эхирдал къван къилиз акъудунин фикирдалди заз са къве мисалдада акъвазиз къланза-ва. Сад - хушуналди чал чирунин, къвед лагъайди - хушуналди нугъят дегишурунин.

Алайт асиридин 70-йисар тир. ДГУ-дин филфақдин студентар вири са общежитида яшамиш жевзай. Санал къелзаявай ва сана яшамиш жевзай жегъилар чеб чипхъ галаз ачуҳиз рахун, таниш хъун, а танишвал мульгъубатдин элкъуын я дульшүздин, я айидин кар тушир. Гъа гила хъиз, а чавузни миллетчилини месэлляр дагъустанвириг гвачир. Хуърера тимил авайтлани, шегъер-ра чара миллетрал эвлениши хъунар пара гъалтзавай. Ихътин мульгъубат Самурдай тир са рушанни, Хунзахай тир авар гададин арада цуквадел атанвай. Руша зарафатдай шартл эцигна: гададиз лезги чал чир хъун лазим тир. Руша, вичини авар чал чирда лагъана, гаф ган-вай. Белки, йис, йисни зур арадай фена жеди. Рушни гада чеб чипхъ

Гъевесдинни ашкъидин терез

Ша чна са тимил веревирд иин. Мульгъубат хъун фикирда аваз, са миллетди маса миллетдин чал чирзава. Им са чирун туш, кълан хъун туш. Ам гъуремт авун, вафтулувал я. Акъ хъайила, вучиз чавай чи чалаз тамамвиледи рикл гуз жевзач? Вучиз чна ам къе гъарда санихъ ялзава?.. Вирина, дидед чал течиз, я адаф фикир тагуз, урусладди (зун гъеле Къуба патан лезгийрикай рахазвач) мярекатар тухуза. Гъикъван рахазватлани, гъавурда твазватлани, теклифар гузватлани, арадал затлни къвевзач. Ахътин ёрекат, вацлун юргъ хъиз, къандайвал физва.

Жуван миллетди (лезги) икль авурла, чаз масада вуч авуна къланзава? Бязи вахтара маса миллет чи чалаз чна пехилвал, реғъувал ийидай тегъерда килигунни мумкин я. Гъаътибин вахт чалан векилдин намусдинни виждандин, ягъдин дамарар агаж жевзайди тушни?

Чав бубайри, хъух лагъана ва я бурж яз, хайи чал вуганва. Чна а бурж несилив, невейрив, агақъарна къланзава, гуърчег ва девлетлу ийиз тахъйтлани, гъа авайвал хъйтлани хъвена. Ам хуън патал чаз ам кълан хъана къланзава, кълан хъун патал чна ам хъсандиз чирун лазим я, чирун патал адал алахъунин чарасувал ава.

"Лезги газетдин" винидихъ тъвар къунвай нумрадинъя 8-чина М. Жалилован "Эминани Сулеймана гайиди" макъалани ава. Амни чалан месэладикай авунвай веревирд я. Эхъ, чаз чи халис чал Эминани Сулеймана гана. Бес чна вучиз а чалаз икрамзавач? "Чал чан алай беден хъиз давам жезва", - лугъузва гъахълудаказ авторди. Эгер чалал чан алатла, ам халкъдин чан я, халкъдин руғъя я. И фикир М. Жалилова раижни ийизва. Арифдарди гайи, бубайри хъвейи чалаз къуък ягъунни чаз кутугнава. Ихътин кардини, маса миллетдин виллик, чи бар-макрални шаламрал серин вегъинни мумкин я. Ятланы ахътин вижесузвал чна гузлемеш тавун лазим я, вучиз лагъайтла миллетдин ярж тир

галаз гагъ лезгидалди, гагъ авар чалалди рахас эгечина. Къилинди абуруз чал чирайди мульгъубат тир, гъа Флорансадиз хъиз.

Къе чаз неинки маса миллетдин, жуван хайи чални чириз къланзамач? Ахътин вахтар жезва хъи, чеб гъавурдик квачиз, чин аялар лезги чалакай азад ая лугъуз, мектебдиз диде-бубаяр къвевзва. Жуван хайи чал ачуҳдаказ инкар авунин фикир абурун къилиз гъикъ къвевзайди ятла? Аквазвайвал, абуруз аялдал гъич са четинвални акъалтун хуш туш. Четинвилерай экъечиз чирдай чкадал диде-бубайри аялрэз регъят жигъирар жагъурзава. Пака, умъурдин шегъредиз элкъвездатла, гъадакай фикирзава.

Къед лагъай дульшүзданди мульгъубат неинки гузель гъисс, гъак! къуватлу ашкъи тирдакай луѓузвава. И сеферда къанивили чал чирнач, нугъят чириз къумек гана. Къуре патай руш бегенмиш хънвай жегъиль Миграгъ дередин нугъатдин векил тир. Вичиз гъавурда тваз четин жедайди чиз, руша гъа патав гъанвай сусавай нугъят чирна. И кардал неинки гада гаф рази хънвай, гъатта чамран амай хизанарни аламат хънай.

Мульгъубатди неинки чал, нугъатни чирда, гъар са инсандин, хайи чалан руѓудизни хъахъдай мумкинвал гуда. Дуњъя гузельвили хъда, лагъанай са арифдарди. А гузельвал мульгъубат я.

* * *

Вун шигъ яни, рикл къеняй
язвай,
Гъуне къветрен шимераллай
мульгъубат?
Илгъам яни, зи гъиссерик къязвай,
Ярдин къумрал гъилераллай
мульгъубат?

Акваз кълан хъун ви дидарди
лугъузва,
Акурлани, гуѓуз татама ацлувава.
Зи дульняди вадли нефес
къачузва,
Аби цавун вилераллай
мульгъубат...

Рикел аламукъдай вакъиа

Гъжиагъа АРАБЛИНСКИЙ,
“Семофор” газетдин кылин редактор

И мукъвара ракъун рекъерин Дербент станциядин локомотиврин ДЕПО-дин клубда рикел гълала бутадай шад вакъия кылье фена. Иниз вичи 1898-йисан октябрдин ваца Дербент станциядай къван сифте яз пассажирин поезд гълал машинист **Антон Антонович ТИЕВСКИЙДИН** ирссагъибар (штупар) атанвай.

Багъа мугъманар къабулиз и мянрекатдиз гзаф ксар - дербентвияр атанвай. Абурун арада ракъун рекъерин гъуреметлу работник, шегъердин собранидин депутат, Дербент шегъердин виликан мэр ва РД-

дин Халкъдин Собранидин Председателдин заместитель хайи **Николай АЛЧИЕВ**, Дербент шегъердин гъуреметлу агъали, вичи паровоздин машинистдин күмекчилике къвалахай Гъусейн-Бала Гъусейнов, паровоздин машиниствили къвалахай ракъун рекъерин транспортидин лайхилу работни (Архангельский областдай) **Юрий МОМОТОВ**, Кеферпата Кавказдин ракъун рекъерин гъуреметлу работни **Гъжиагъа-МЕГЪАМЕДШЕРИФОВ** ва масабур авай. Мянрекатдал рахайбуру икътин гъуреметлини важиблувилек, абуру несилрин алакъява хъсан ирс хъуз күмек гузайдакай, идалайни алова, журемба-журе регионрин ви миллиетрин векилрин арада дуствилинни хванахавилин алакъяр арадал гъизайдакай лаъдана. Мянрекатди къалурайвал, ракъун рекъерин транспортди вири улкедин, гъа жергедай яз чи Республикадин, кылди къачуртла. Дербент шегъердин яшайиш, экономика, культура ва маса хилер вилик финиз екедаказ тасирзава. Несилрин ирс хъуни чиз гележедани чи яшайиш, асайиш вилики тухудай цийи мумкиннилер арадал гъида.

Атанвай мугъманри Антон Тиевскийдин штулар Инна Антоновна (Москвадай), Елена Борисовна (Балашихадай) ва маса ксар квай. Абуру, Дербент шегъердихъ ва ракъун рекъин станциядихъ, локомотиврин ДЕПО-дихъ, маса чайрихъ галаз таниш хъайдалай куулухъ а кар къейдна хъи, гуя ина абуруз чинулупубайрин крарин гелер акунихъ галаз сад хъиз, абурун сесер, нефес галуказавийдини гъиззаза. Ихтин, яни яргъалди рикел аламукъдай гурууш тешкилунай мугъманри дербентвийриз риклини сидъидай сагъяр лаъдана.

Дербент станциядай ва Локомотиврин ДЕПО-да Антон Антонович Тиевский рикел хъдай хейлин крар авунва. Абурукай сад ДЕПО-дин клубдин цпал

адан мемориальный кыул ачуун я. Идалайни гъейри, Дербент станциядин перрондин кыиле гъа күгъне вахтарин паровоз памятник яз хъузва.

Инал гъакл ракъун рекъерин Дербент станциядин ва участоқдин работники, фляйери, ремонтардайбуру, алакъячирни ва масабур авур крариз талукъарнай зөгметдинни женинин баркалладин музей ачухнава. Ана и станциядин тарихдиз талукъ лап гзаф экспонатар къватлава. И кар гележедани давам жеда. Вучиз лагъайтла, тарихдиз талукъ делилар, документар, ракъун рекъерал къвалахай баркаллу инсанрикай рикел хунар, къинар, абурун хусуси шайэр къватлунин къвалах акъвазарнавац. Ибурук, тълбетда, Антон Антонович хейлин хусуси шайэрни ква.

Мянрекатда чадин ракъун рекъерин колледжда къелзаяв студентрин дестедини иштиракна. Абурукай сада “Дербентда авай паровоздиз - памятниздиз” кыил ганвай шири къелна. “Виктория” тъвар алай маничийрин дестеди къват хъланвайбуруз хуш жедай гъузел машияр тамамарна.

Мянрекатдал гъакл атанвай мугъманриз - Инна Антоновнадизи Елена Борисовнадиз рикел аламукъдай савкъатар, гъуреметдин чарап, ктабар, газетар багъишина.

Мянрекат тешкилуник кыил күтурди Дербент станциядай алай зөгметдинни женинин баркалладин музейдин коллектив я. Адан тереф локомотиврин ДЕПО-дин ва клубдин къуллугъчийри хвена.

Музейди кыиле тухузвай гел жагъурин къвалахди чиз Антон Антонович хейлин ирссагъибар яшамиш жезвай чияр чирнава. Абурук Ярославлдай тир Дмитрий Тиевский, алай вахтунда Москвадин областда яшамиш жезвай винидихъ тъвар къунвай Елена Борисовна ква.

Алай вахтунда Баку шегъерда, Ярославлдин областдии Тутаево шегъерда, Израилда, Польшада ва масанра яшамиш жезвай ирссагъибин хилерни жагъуриз хъанва, абурукай виридакай делилар чи музейда хъузва.

Атанвай мугъманри музейдиз Антон Антонович Тиевскийдин 1914-йисуз Бакуда янавай шикил (портрет) багъишина.

Ирссагъиби лугъузвойвал ва чазни тарихдай чир хъанвайвал, Антон Антоновича, вичин вахтунда лап тежрибалу машинист тирвилай, сифте яз поезд Порт-Петровскдай Бакудиз къван гъланай. Им, тарихдин документра къейднайвал, 1899-йисуз хъайи кар я.

Дербентдиз атай мугъманар ракъун рекъин работники гъуреметралди рекъе хтуна.

Хъсан пешекар

Хазран КЬАСУМОВ

Зөгметди инсан гуъчегарда, лугъузва бубайрин мисалда. Гъакъицатдани, чилин къадир авай, зөгметдал рикл алай инсандин вири девирра гъуремет хъайиди я.

Стал Сулейманан райондин Курхурел тир **Велимет САРУГЪЛНОВ** районда хъсан зөгметчи, тежрибалу агроном я чида. Агропромышленный комплекс виллик тухуник лайхилу пай кутунай, яргъал ийсара гъакъисаъдаказ зөгмет чуугунай райондин кыил Нариман Абдулмуталибова и ийкъара Велимет Саругълановаз гъуреметдин грамота гана (шиклидә).

Лугъун лазим я хъи, В.Саругъланов кылин образование авай агроном я. Ада хейлин ийсара райондин набаттар хъдай станция-

да кылин агрономвиле, начальниквиле, хуруну майшатдин къенкъевичи карханайрикай сад хъайи “Самурский” совхоздин директорвиле къвалахна. Совхозар чкайла, Велимета чилин участок арендада къачуна, ана хутун багъ кутуна, емишрин бул бегъерар гъасилна.

Эхиримжи вахтара тежрибалу агроном Велимет Саругъланова неинки районда, санлай республикада хурун майшатдин къенкъевичи карханайрикай сад тир “Полоса” ООД-да бригадирвиле къвалахзана.

- Хъсан пешекарар виринра гerek я, - лугъузва райондин хурун майшатдин ва недай сурсетдин управленидин начальник Мегъамедзаяид Бабаева. - Гъавиляй дүньядин лап хъсан технологийрал бинеламиш хъана къвалахзайвай карханади къвалахал Велимет Саругълановаз гъуреметдин грамота гана (шиклидә).

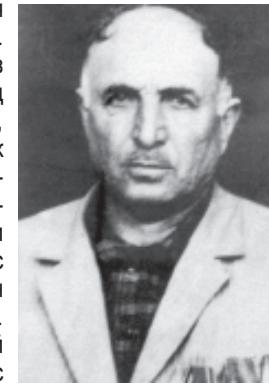
- Ихтин багъларин майданар артухаруни инсанриз къвалахдин алала чакяра арадал гъизва, - лугъузва В.Саругъланова. - Ида чилин къадир авай инсанрин гульбүларни хажзана.

Лежберни тир, аскерни

Райсудин НАБИЕВ

лу жезвай колхозчи яз райондани чидай. Жегъиль хизан кутур адавай колхоздин къвалахар мад давамариз хъанач - фашистрин Германияди Ватандал вегъенвай ва дяве башламиш хънвай.

Гъа сифте ийкъарилай (1941-йисуз) ам армиядиз тухвани. Гъемзет Наврузбекович сифтедай Ростовдиз, ахлани Крымдиз акъатна. Аскервилин вердишилери ада гъа ина чирна. Перни каца, къукъни дергес ада винтовкадалди эвзена. Са курур вахтунда ада, яракъдай дүздаказ лишанар ягъиз, Крымдин дагълух чайра, гүнейра разведкадиз физ, женинин майдандал жув дувз тухуз, кукъунри къайдаяни чирна. Адакай хъсан аскер-лишанчи хъана.

Душманди Москва къачун патал зурба къуватар рекъе тур чавуз, масабурху галаз Гъемзет Наврузбекович авай частни Москвадин терефдихъ тухвани. Инани женгерик экечина. Женина хер хъана, яргъалди госпиталда къаткана. 1944-йисан эхиррай, и хер себеб яз, Наврузбеков Гъемзет къвализ ахъайнана. Хер чадин шартлара сагъар хъувана.

Вичин гъал-гъявлал хъсан хъайвалди ада, гъа виликай хъиз, вичин юлдашар хъайи Мегъамедзаярихъ, Абдулгъакъаъ, Шагъпазахъ, Баламирзедихъ галаз майшатдин къвалахар тамамариз хъана. Устаддиз векъин, къулерин маркар къаз, ратлар техилар къватиз, багъ-бустанда зөгмет чуугуна, вичелай чизнене къалтурна. И къвалахар ада совхоз хъайларни давамарна.

Женгерин викъегъвилер ва ислягъ девирдин агалкъунар Гъемзет Наврузбековицаз са шумуд медаль гуналди къейдна. Ам Чехи Гъалибвилин юбилейрин медалрин сагъибни тир. Гъайиф хъи, ам чи арада амач. Рагъметрай вичиз.

Емишрин алемда

Исятда зул я. Ам чна риклерик гъалаба кваз гъузлемиш завайди хъиз, кечирмишни ийизва. Чи бубайри лугъуз хъайвал, зул “цицибар гъисабдай”, яни бегъер гълиз къевзайвай вахт я. Дугъриданни, алай вахтунда инсанри чипар битмиш хъанвай яр-емишни салан майвай худда къватизава.

Кылди къачуртла, чуухверрин, ичерин, жумарин, помидоррин, истивутрин ва са жерге маса набататарин бегъер вахчузва. Бязи емишрин екевили, дадуну, рангунин тъбатта мягътеларзава. “Лимон” сортунин чуухверри - иллаки. Абурун жумар сад-садавай чара ийиз жедач. Еке (гъардай гъатта 1 килограмм къевзва), акъатай хъипи рангунин абурун дадни вижевайди я. Ша, илиф, дадмиша дустар, емишрал рикл алайбур!

Дустуникай ИХТИЛАТ

Масуб МАГЬМУДОВ,
Шийи Макъарин хуър

Къе заз жуван ученик ва дуст хайи, цүд ийсалай артух вахтунда Хив райондин образованидин управленидин начальницин везифаляр тамамарай Дағъустан Республикадин лайиху муллим **МЕЛИКОВ Къачмаз Гъайвазови** чайкай ихтилатиз кланзава.

Къачмаз Меликов 1958-йисан февралдин вацра Хив райондин Вини Архитла квалахзавай сад лагъай иис (1975-1976-йисар) тир. Къачмаз Гъайвазовича гъя вахтунда 10-классда келзавай. Адан рикл алай тарсар урус чал ва литература тир. Урус чалан тарсар гъя вахтунда 10-классиз Алияров Зейдуллағы Гъискиновича гузтай. Хив районда къилин образование къачунтай сифте муаллимрикай сад тир ада Къачмазан гзаф тариф иидай. Школадин программадилай гъейри, гадади художественный эсерар гзаф келдай, хъсан къилихдин, дузылал къандай, вичихъ галаз келзавай аялриз герек атайла къумек гудай, общественный умъурда иштиракдай ученик тир.

Школа хъсан къиметралди къутягъна, Къачмаз Дағъустандин государствудин университетдин филологиядин факультетдин урус чалан отделенидиз гъяхъна. Университетни Къачмаза хъсан къиметралди акъалтларна, 1982-йисус хайи хуруръ - Вини Архитларин школадиз келунин тербиядин месэлайрай директордин заместитель яз хтана. Гъя къуллугъдал ада 1993-йисалди квалахна.

1993-1998-йисара Къачмаз Архитларин, Цинитларин, Тркаларин, Шлахтарин же-маттар акатзавай Архитларин сельсоветдин председатель хъана. И вахт четинди, дарди тир. Ятланни Къачмаз хуърерин арада авай рекъер, булахар, кууче-яр ремонтна, халкъдиз къулайвилер ийиз хъана, жегъилприз квалер эцигдай чилер чара авуна. Гъульгъунлай, 2004-йисалди ам Вини Архитларин мулькуд ийсан школадин директор, идалай кулухъ Хив райондин образованидин управленидин начальницин заместитель ва 2008-йисалай УНО-дин начальник хъана. 2018-йисус Къачмаз хушуналди къуллугъдилай элячина, пенсиядиз экъечина.

Къачмаз Гъайвазовича образованидин управленидин начальниквиле квалахзавай ийсара Хив райондин Хуърерин, Ургъарин, Члерейрин, Агъя Яракрин, Вини Яракрин, Къванцилларин, Чилихъ-рин хуърера цийи школайрин дараматар эцигна. Цналарин, Хиврин, Цинитларин, Чувекрин хуърера авай школайрин да-

раматар бинедилай ремонт авуна, абур гегъеншарна. Къванцига, Агъя Архитла аялрин цийи бахчаяр эцигна. Хида ва Агъя Ярака гамарин фабрикадин дараматар капримонт авуна, абуруйк аялрин бахчаяр тукъурна. И ийсара Хив районда юкъван - 18, махсус - 6 ва сифтегътан 5 школа авай. Анра, санлай къаччурла, 2500 аялди келзавай, 450 муллимди квалахзавай.

Хив райондин хуърер лезгийринни табасаранринбур я. Райондин мектебра чирвилер ва тербия гунин дережа виниз акъудун, къве халкъдин аялринни муаллимрин арада дустулин алакъяр мяъкем хун патал Къачмаз Гъайвазовича гзаф зерьмет чуугуна. Хив райондин школайра келай аялар хъсан вузрик эчекчина, абурун арадай тъвар-ван авай алмарни хкатна.

Къве миллет авай районда образованидин руководителвиле квалахун реъять кар туш. Къве миллетдин итижарни сад хъиз къуна, хвена къанда, тахъйтла, арзаяр ийиз, квалахадай мумкинвал гудач. Хив районда образованидин управленидин руководителвиле 10 ийсан вахтунда квалахай мад са лезги хва Хъульварин хуърят тир Алискер муаллим я. Эгер адаз къве халкъдин, райондин муаллимрин арада гъурмет авачиз хънайтла, адавай икъван ийсара квалахиз жедашир. Райондин руководстводи Къачмаз Гъайвазовича гзаф гъурмет, ихтибар ийизай.

Пенсиядиз экъечайдалай куулухъ ада образованидин управленида квалах методист яз давамарзана. Райондин жемятдин, муаллимрин арада адаз ийизай гъурмет еке я. И кар адаха газл инсанри рафтарвалзавай жуъре акурла якъин жезва. Гъина квалахнаны, ада сабурлувал хвена, вичин гълилк кваз квалахзавай ксарин кефи ханач. Я ришветбазвилин жигъетдайнин адакай садавайни са гафни лугъуз жеда - гъи къуллугъдал хъйитланы, ада вичин везифаляр намуслудаказ къилиз акъудиз хъана.

Къачмаз Гъайвазовичан хизанда вад аял чехи хъана, абуру вирида къилин образование къачунва, гъар сад са кес-пидин иеси хъана. Къачмазан квализ мукъвал-мукъвал мугъманар къведа. Адан умъурдин юлдаш Зиерханума абуру гъамиша чин ачуҳдиз, хъсан лезги хуърекар вилик эцигиз къабулзана.

Къачмаз Гъайвазовича Аллагъдин патай пай ганва - адаха манияр лугъудай ширин сес ава. Межлисра ам тамада жеда, ширин сесинади лезги халкъдин манияр лугъуда. Адан вичин хуър, лезги халкъ гзаф къанда. Шаир Ш.Шабатовани манидар-композитор К.Камилова кхъенвай "Архитларин хуър" мани арадал атуник ада вичин пайни кутуна. Адан чи халкъдин тарих хъсан чида, инсанар алай чкайрал съубъетар ийида.

"Къачмаз Гъайвазович инсанвал квай, вичин квалалап хъсандиз чидай, жемятдин патай еке гъурмет авай, ватандал, хайи чилел рикл алай, тукъвей хизан арадал гъанвай гъахълу ва адатлу руководитель тир", - къейдзава за чипхъ галаз съубъет авур Хив райондин къиль Ярмет Ярметова, адан заместитель Агъамирзе Гъамзабегова, школайрин директорлар тир Энвер Хидирова ва Эмирагъа Эмирагъаева, Назим Гъажимегъамедова.

Зи фикирдалди, халкъдин арада гъурмет квазанчишун чехи бахт я. И жигъетдай Къачмаз Гъайвазови бахтлу инсан я лагъайтла жеда.

Там зирзибидикай михъна

Дағъустан Республикадин Мегъарамдхурун, Ахъцегъ, Докъузпара ва Дербент районрин мулкарал алай Самурдин тама и ийкъара Вириоссиядин "Чил зирзибидикай михъни ийин" серенжем къыле фена.

Серенжемда РД-дин образованидин ва илимдин министерстводик акатзавай алаба образованидин "Илимдин гъвечи академия" ГБУ-дин муаллимри ва методисти, Мегъарамдхурун райондин Тагырхуруны-Къазмайрин юкъван мектебдин 7-класда келзавай аялри, милли паркунин государствовдин инспекторри ва государствовдин "Дағъустандин" заповедницин экологиядин рекъяя савадлу авунин отделдин къуллугъчийри иштирака.

Серенжемдин иштиракчийри чадин агъалири ва туристри ял ягъун патал рикл алаз ишлемишзавай участок зирзибидикай михъна.

на. Иней 150-дав агакъна шешелра авай яшайышдин амукъаяр къватына ва лазим чакадиз рекъе тұна. "Пластиқдин путулкяяр, консервийрин къватияр, төбии жуъреда терг тежезвай маса жуъре хейлин зирзибидикай михъна. Ихана сад-къве йис тушир, гъаниз килигига, чун и участок виликан, яни михъни къайдадиз хиз хунал шад я", - лугузва Тагырхуруны-Къазмайрин мектебда келзавай аялри.

Серенжем къыле тұхузай вахтунда Экостанциядидин руководитель Заира Гъажиевади тамун экологиядин месэладин гегъеншилел аялрин

фикар желбна, ам гъялун патал жемятдин гегъеншъкъатарин фикарик желбна кланзавайдакай лагъана. Ада аялриз Дағъустандин экологиядин хци месэлайрикай элкъвена къунвай төбият ахтармишунин рекъе Республикадин дережада аваз гъар йисуз къыле тұхузай мярекатра, серенжемра сұльбетар авуниз зөв гана.

Серенжем РД-дин МАН-дин Ресурсринг централдин муаллим-организатор Зуырье Гъажиевади къыле тұхузай тренингдалди ақылтларна. Вири иштиракчизириз государствовдин "Дағъустандин" заповедницин патай рикл аламукъдай пишкешар гана.

Лазимвал аквазвач

Мектебра келзавай аялар тлатилприн гүгъүнлай яргъал мензилда аваз келунин къайдадал елячын пландик квач, хабар гана и ийкъара РФ-дин просвещенидин министр Сергей Кравцов. Идалай вилик министерстводи, тегъуындых галаз алакъалу гъалар себеб яз, мектебра келзавай аялриз 30-октябрь алуқьдалды тлатиллар башламишдай ихтияр гана.

"Министерстводи мектебра келзавай аялар арада мензил аваз келдай къайдадал алуудай ният аваз. Ульведен Президентдин къааралда, 30-октябрьдилай 7-ноябрдади ийкъар квалала тийидайбүр яз малумарнай. Гъя и мұғылдет гзаф мектебринг тлатилприн вахтунал гъалтзава", - къейдна С.Кравцов.

Адан гафаралди, мектебра келзавай аялар патал тлатилприн вахт яргы тежезвайвилляй, министерстводи чирвилер гунин планда дегишвили тунин лазимвал аквазвач.

Яргъал мензилда аваз келунин къайда: лайихлувилер ва кимишилдер

Камила МЕГЪТИХАНОВА,
ДГУ-дин филфакдин журналистика ин-
деленидин 3-курсунин студентка

Яргъал мензилда аваз (дистанционно) келунин къайдадиз талукъ месэладин гъакъиндай талукъ веревирдер, гъүжетунар эхиримжи вахтара мукъвал-мукъвал арадал къвезва. Асул гысадбай ихтилат физвайди и жуъреда келунин къайдадин менфятлувал, дүгъриданни, разивал ийиз жедайди яни, тушни, гъадакай я.

За вузра, мектебра келзавай аялриз абуру яргъал мензилда аваз чирвилер къачунин къайдадилай рази аз амукънани, мад и къайдадал хвекз кландайни, ва, къилини, ихтиин шарттара абурувай программада къалтурнавай къадар чирвилер "иливариз" хъанани, хъаначни, гъадакай хабарар къуна.

Ася, 19 иис: "Авайвал лайхайтла, яргъал мензилда аваз келунин къайдадал хвекз кландай, вучиз лайхайтла, шаз а вахтунда чна чирай тарсар саки рикл аламац. Исятда абури вири тикрап хъувуниз мажбур хъанев".

Исмаил, 14 иис: "Арада мензил аваз, яни къеалай къеңел экъечи тийиз келунин къайдадал хвекз заз кландай, вучиз лайхайтла, гъар са шейинин гъавурда тәзвиз муллимдин патав гъайла, тарс къатлуниз ретъят я".

Амина, 22 иис: "Арада мензил аваз келунин къайдадал зун медицинадин университетдин 4-курсuna авайла элячина. Сифтедай заз ихтиин къайдада гзаф бе-

генмиш хъана: пакамахъ фад шегъердин гъар жуъре пиллериз фин, къулайсуз партал алукун лазим жевачир, тарсунук гъатта месикай къарада тавуна экечиз жевай. Амма, са къадар вахт алата, клиникадин (студенттар патал иллаки вахиблу) тарсар башламиш хъайила, зун и къайдада чирвилер къачуни зи истемишинар из жаваб тағузвойдан, адакай тамам менфят тежезвайдан гъавурда гъатиз башламишна. Завай тежрибадин вердишилдер къеңиз жевачир, дұхтурдин къеалап ва азарлар якзазай, амма ихтилат физвай месэла тамамдақаз ахтармишиз жевачир.

Очый къайдада чирвилер гун кардик күхтуневатаны, исятда завай амни тамамди яз гысадбай жедац. Гъайиф хын, датлана тежриба, пешедай вердишилдер къачуна кланзавай студенттар патал яргъал мензилда аваз чирвилер къачунин къайдада күтүгайди туш".

Расул, 18 иис: "Заз арада мензил аваз келунин къайдада къилиз акъудзавай жуъре бегенмиш хъанач. Мад адап хвекз заз кландай, Асул гысадбай и кардин себеб ам я хъи, муаллимри адемдин тарсунана хъиз мукъофиди гъавурда тәзвиз чирвилер къиметарни адемдин жуъреда вать, къев истемишинаралди эцигзазавай".

Даниял, 12 иис: "Квалай экъечи тийиз, компютердорхъ ацуқына тарсара иштиракдай къайдада заз, авайвал лайхайтла, бегенмиш хъанач. Амма зун жуван хизандихъ галаз квале хунал шад тир".

Мергъяматлувилин къанунради Набут аялриз - ичерин савкъат

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Гъукуматдин идараири, меценатри ва къилдин ксари мергъяматлувилин серенжемар, адет яз, суварин йикъара тешкилда. Етим аялрал, ялгъуз яшлубурал, азарлуйрал, ильтияж авай хизанрал къил чүгвада, абуруз савкъатар гуда. Амма чи душуыш къетленди я, вучиз лагъайтла ам “Ахъцегърин ичерин югъ” суварин сергъятра аваз, вилив хүн тавур тегъерда арадал атана...

Лагъана къанда, тъебиатдин къулайсуз шартлар себеб яз, шаз Ахъцегъя ичерин бегъер хъсанди хънанч, недай ичери аваачирилий жемят са кило 60-70 манатдай базардай къачуниз мажбур тир. Ци, Аллагъдиз шукур хъуй, гъич мукъвал ийсара тахъай хътин бегъер ава, гъавилля суварни къиле тухвана, савкъатарни пайдай мумкинвал хъана.

“Жуван мал-девлетдилай садакъа гун хъсан кар я къван, ша чна и суварин серенжемрик къил жемятдивай гъардай сад-къве ящик хъсан ичер къватна, республикадин интернатизни аялрин ва яшлубурун къвалериз ракъурин. Им чи патай мергъяматлувилин суваб кар, гъакл Ахъцегърин ичер машъурунни жеда», - ихътин теклиф гана суварин тешкилувиилин комитетдин совещанидал райондин общественный палатадин председатель Али Исмаилова.

Хъсан теклиф Ахъцегъя райондин къил Осман Абдулкеримова, гъакл тешкилувиилин комитетдин совещанидал вири членри развилиелди къабулна ва администрациядин нубатдин совещанидал райондин актив ва чакдин СМИ-дин таъкъатрин къумекъалди вири районэгълий хабардарна. Саки таа йикъалтай башламишина инсанри чин хушналди гъарда сад-къве ящик ичер гъиз, райадминистрациядин гараж ацурна. И карда иллаки райондин волонтери, жегъильрин парламентдин членри чин активвал къалурна, саърай!

Ингъе, “Ахъцегърин ичерин югъ” сувар алатаидалай къулухъ ичер авай пар чүгвадай “Газель”, Али Исмаилов гүзчилик къил (адаъх райондин СМИ-дин викиларни галай), виликамаз меспят хъайивал, Къарабудахкент райондин рекье гъатна. Ана Ахъцегърин викилар райондин Общественный палатадин ва агъсакъаларин Советдин председатель Абдулгъамид Мамагишиева лагъана.

бут аялар ва жегъилар сагъар хъийдай Центрадиз ва аялрин баҳчайриз пайна.

Мергъяматлувилин серенжемдин гъакъиндей чухсагъуль малумарунин гъвечи мярекат республикадин 18-нумрадин махсус школа-интернатда къиле фена. Ана Къарабудахкент райондин къилин заместитель, райондин бубайрин Советдин председатель Жамалутдин Жамалутдинов къиле аваз района яшайишдин сиясаддин хилен начальник, дишегълийрин Советдин председатель Гульъягъан Темировади, медениядин хилен начальник Наида Мурзаевади, набут аялар сагъар хъийдай Центрадин директор Ака Исрапилова, школа-интернатдин рөгъбер Гульяйбат Абулайшевади ва адан колективди иштирекна.

Анал Ахъцегъя райондин Общественный палатадин председатель Али Исмаилова райондин къил Осман Абдулкеримов, райсобранидин председатель Абдулкерим Палчайев, гъакл вири районэгълийрин патай чими саламар агакъаруналди, мергъяматлувилин серенжемдин къилин макъсад Дагъустадин стиха халъярин алакъаяр мягъемарун тирди къейдна. Ада гъаклни ийкъара Ахъцегърин тъямуль ичер Дербент ва Махачъяла шеъерин набут аялрин ва яшлубурун къвалерин агакъардайди раижна. “Чна къил кутунвай мергъяматлувилин серенжемдикай чешне хъана, чи тежриба республикадин маса районини къабулдайдак умуд кутазва”, - алава хъувуна А. Исмаилова.

Ичерин савкъат хушвиледи къабулунади, Къарабудахкент райондин патай развилиин гафар Жамалутдин Жамалутдиновани Абдулгъамид Мамагишиева лагъана.

Гъульбъундай Гульяйбат Абулайшевади мугъманар къелун, ял ягъун, халъдин гъилин-тупун сеняткарвилерларни искустводал машъуларун патай ина набут аялриз яратишнавай къулайвилерихъ, гъаклни бедендин мумкинвилер сергъялтламиш хъанвай аялрихъни абурун муаллимрихъ галаз танишарна. Малум хъайивал, ина тербия къачузвой, сагъарзавай 122 аял ава. Ина тешкилнавай яшайишдин шартларал (түннрал, къаткадай чайрал, гузвой чирвилерал ва пешекарвилер вердишвилир) аялар чебни ва абурун диде-бубаярни гзаф рази я. Пара дидебубайри гъар гъафтеда киш-гъяддин йикъара чин аялар къвалериз хутахиз-хизива.

Къуй чи балайрин къилел михъя ва экъу чав хъурай! Дагъустадин, санлай вири Россиядин гележегни - баҳтлуди!

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гъафтеда Махачъяла, Дагъустадин информациядин ва печатдин министрвода, мукъвара чи республикадин меркезда, олимдини сагъламвилин “Дурнаяр” комплексда, “Халисан Дагъустан” лишандик къиле тухвай жегъилприн ватанпересвал хаждай туризмдин слётдин нетижаяр къуниз талукъарнавай пресс-конференция хъана. Анал “Е. Гвоздеван тъварунихъ галай елкенрин спортдин федерация” РООдин исполнительный директор Мухтар Омарова, слётдин директор Рустам Гъамирова ва арт-директор Казбек Якъубханова журналистриз форумдикай, адан макъсаддикай, программадикай, иштиракчийрикай съубъетна...

Икк, Р. Гъамирова къейд авурвал, серенжемдин къилин макъсад Россиядин жегъилар чи республикадин медениядихъ ва адетрихъ галаз танишарун, абуруз “Халисан Дагъустан” къалурун тир. Гъавилляй форумдин тешкилатчияр программа тъукъурунин рикл газэ зечинавай. Аник Дагъларин улкведин къетленвилерикай сад тир агъалийрин мугъманперес-

кыле тухзвай, журеба-журе арт-майданар тешкилнавай, республикадин туристилиин машъбур чайриз фидай мумкинвал авай. Сад лагъай юкъуз, слёт ачуунин сергъятра аваз, чна иштиракчир Дагъустадин медениядихъ галаз танишарна. Гъульбъунин юкъуз СКФО-дин мугъманпересвилин индустрядин сад тир милли Союздин векилри, эксперти журеба-журе къулупъар къилиз акъудуни-кай (къилдигъячуртла), жуван бизнес арадал гъуниз, яшайишдин къулупъар къилиз акъудуниз талукъ яз ва икк мад) съубъетна. Маса майдандал машъбур ксарихъ галаз, къилди къачуртла, РФ-дин Госдумадин депутат Абдулгъаким Гъажиевахъ галаз гурууш тешкилна. Аниз Олимпиададин къве сеферда чемпион Абдурашид Садулаев, РД-дин милли сиясаддин ва диндин краин реекъяр министрдин заместитель Мурад Шафиев атана. Арт-майданрин къалахдикай рахайтла, ДАССР арадал атана 100 ийсан юбилейдиз талукъарна, заргарин ва хъенчян къапарин сеняткарвилерай мастер-классар къалурна. Мугъманриз заргарин сеняткарвилериз талукъ яз къетлен проектдихъ (Россияда ахътинди мад авач) - бедендин мумкинвилер серъялтламиш хънвай инсанриз и пешедай чирвилер ва вердишвилер

Нетижаяр къуна

вал къалурун, тъебиатдин гуручег чайрихъ галаз танишарун ва цийи дустар арадал гун квай. Мугъманрин гафаради, слётда иштиракун патал Россиядин 50 региондай 500-длай виниз жегъилралай арзая атанвай. Абурухядайлай чехи фикир ватанпересвилин ва туризмдин проектиз гузай.

Мухтар Омарова къейд авурвал, проект теклифайди Дагъустан Республикадин елкенрин спортдин федерациядин ватанпересвилин тербиядин рекъяй отдел (начальник - Рустам Гъамидов) тир. Слётдин программадик, винидихъ къейднавайвал, са шумуд хел квай: край чирун, ватанпересвилин тербия гун ва туризм. Икк, ватанпересвилин тербия гун Россиядин машъбур гъульлерал сиягъатчи Евгений Гвоздеван экъу къаматдиз баҳшнавай. Форумдин иштиракчийриз адан талукъарнавай фильм къалурна, гъаклни выставакадихъ галаз танишарна.

Форумдин программадикай мадни генъеншдаказ Казбек Якъубханова съубъетна.

- Программа иштиракчийрин фикир желбайвал, итижлудаказ тъукъурунавай: Дагъустадин машъбур векилрихъ галаз гуруушар

гунихъ - галаз таниш жедай мумкинвал хъана. Вичин тъвар Дагъустандилай къецени машъбур тир Шамхал Алиханова итимрин парталрин коллекция къалурна. Амни вири иштиракчийри еке итиждиви къаршиламишна. Слётдин иштиракчийриз адан гъиликай хкатнавай парталар алас дамахардай мумкинвални авай. Программадин и пай “Лезгинка” ансамблди мадни гурлу авуна, - алава хъувуна ада.

Слётдин пуд лагъай йикъакай Р. Гъамирова съубъетна:

- И югъ виридалайни итижлуди хъана. Слётдин иштиракчияр чехи къве дестедиз пай хъана: са десте - Чиркейдин цин гъамбархадал, Сулақдин дагъардиз рекъе гъатна, мулькудини - Дербентдиз. Абуру Нарын-къеледихъ, “Лунь” экранопландинхъ ва шеъгъердин маса итижлу объектихъ галаз таниш хъана, - къейдна ада.

Эхирдай журналистрин суалриз жавабар гунихъ галаз сад хъиз, мугъманри и серенжем лайихълү дережада аваз къиле тухуз күмекар гунай Дагъустандин къиле авай ксариз ва Махачъялаадин администрациядин векилриз сагърай лагъана.

Къавчел залан дишегълийриз

Россиядин Пенсийирин фондунин (ПФР) Дагъустан Республикада авай отделенидин пресс-къулупъди хабар гузайвал, къавчел залан хъайи эвэл къилера медицинадин идара да учётда акъвазай дишегълийриз пул гун - им гъукуматди улкведин агъвалувал тимил тир хизандриз къумек гунин серенжем я. И пул РФ-дин мулкарал яшамиш жезвай, чеб къавчел залан яз 12 гъафтэ жедалди учётда акъвазнавай дишегълийриз, эгер хизандри авай гъар са касдал регионада агъалийяр яшамиш хъун патал тайинарнавай агъя къанин къадардилай виниз тушиз доход агъалийз хъайитла гузай...

Гъар ваца гузай пособидин къадарди региона да зэгъметдиз къабил агъалийяр яшамиш хъун патал тайинарнавай къадардин 50% тешкилзана. Малум тирвал, ам къавчел залан хъайи 12-гъафтедилай аял хадалди гуда. Эгер учётда акъвазайдалай къулухъ вацран къене арза гайитла, пул къавчел залан хъайи 6-гъафт

тедилай гуда, эгер арза геж гайитла, пулни арза гайи вацранай чара ийда.

Пособие къачун патал “Госкъуллугъар” порталда электронный къайдадин ва яшамиш жезвай чекдин Пенсийирин фондуниз фено арза къида. Анжак арза гун герек я, амай документар Пенсийирин фондунин вичи лазим органрай ва организацийрай къачуда. Эгер хизандри военныяр, къутармишдайбур, полицийдин къулупъчияр ва къуватдин амай къурулушра зэгъмет чүгвазвайбур, къелзайвай ва илимдал машъул жезвай идарадай стипендия, грантар къачунчай ксар аваз хъайитла, хизандри дуллухиз талукъ делилар герек къеве да. Арзадиз къалахдэн - 10 (къилдин душшуврани - 30) йикъан мульгъетда килигда.

Пособидиз талукъ суалар пайды ва ада-кай генъеншдаказ малуматар къелиз къан хъайитла, квевай ПФР-дин Дагъустадин Республикада авай отделенидин агъалийрихъ галаз алахъа хъудай централдиз зенг авуна чириз жеда: 8 (800) 600-03-17. Зенг пулсуздыя.

Хуъруг Лукъманан - 100 йис

Нариман ИБРАГЫМОВ

Хуъруг ЛУКЬМАН. Пара азаблу, четин, дарих, амма руъгъдиз викъегъ къисметдин инсан. 1921-йисуз дуънъядиз атай адаа газаф крат акуна, гъам хъсан, гъам пис вакъиайрин шагыд хъана. Адас яшайишдин мискъивилерни, мекъ-кашни, гъахъсузувилерни, етимвални, зеъримар азардин сергъят-сузвилерни, дуънъядин зидвилерни тімил акунач. Умъур шаирвилин "nike" цан цаз ақъудай Хуъруг Лукъманан "Рагъ" тівар алай са ктаб 1971-йисуз ақъаттай. Азардики 1988-йисуз разъметдиз фейи шаирдин виш ийстамам жедайла, адап ирс майдандиз ақъудун хуъргъви жегъиль шаир, таржумачи Мурад Саид вичин хивез къачуна ва и карда адаа Лукъманан веледри ва са шумуд кас хуърнувийри ни күмек гана.

"Умъурдин рехъ" тівар алаз "Мавел" издательства ақъуднавай ктабда күрелди адап умъурдикай, яшайишдикай, яратмишунрикай макъалаяр-

Къарагъ, дустар! Гъужумнава
Ватандал
Пехъи хъанвай душманди, къил
къутана.
Алчахвилелд, квадарнавай инсанеал,
Кукъев авун лазим я, ам гатана.

"Къарагъ, дустар!"

Азадвилин чехи пайдах
Миллионрин пайдах я.
Азадвал - им инсан патал
Лап сад лагъай къвалах я.

"Азадвал".

Шаир халъдин трибун я лугъудай гафар Хуъруг Лукъмана галаз лап къазва. Винидихъ гъанвай мисалрай и кар хъсандин ақвазва.

Гъа са вахтунда шаирди инсанрик квай чуру хесетар, абурун татугай амалар негъзава. И жигъетдай гъатта лай-ихлу тарсар гузва, халис инсан, зеъметчи хуунин эвелимжи сирер ачуза-ва. Шаирдин "цаз алай" ширрикай абурун къилери лугъузва: "Гилан угъри", "Завал", "Фендигар сик", "Ламран жа-ваб", "Я кепле", "Къучебан", "Бюроократ", "Ламран къайда", "Къве мез авай..."

Хъендиқ кумукъай шаир

ни (Алирза Саидован, Жамалдин Алис-керован ва Мердали Жалилован) ава.

Ктаб къуд паюникай ("Умъурдин гелеваз", "Вун рикеваз", "Сатира ва басняяр", "Х.Лукъманаз бахшнавай эсерар") ибарат я.

Хуъруг Лукъман къетлен хаттавай, лезги шириатдин классикар - К.Саидан, Е.Эминан, С.Сулейманан, Х.Тагыриан рехъ давамарай ва милли шириатдиз вичин цийивилер гъайи шаир я. "Келзабайбуруз" ширида адаа къызыза:

Вун патал гзаф чугуна зеъгъмет,
Яратмишина за са гъвечи багъ.
Мичурин вун я, гудай заз къимет,
Килиг, къелемар яни, тушни сагъ!

Лукъманан и багъ бегъерлуди, жуъреба-жуъре емишрин къелемар авайди хъана, амма битмишарзаяв емишар халъкъдин базардиз ақъудайбу, абуруз къимет гудай Мичуринар, вучиз ятлан, шаирдивай яргъа тир. Ятланам ақъвазнач, чарни къелем адаа гъилляни ахъяйнач. Шириарни, басняярни, по-эмаярни, гъатта шириралди теснифнавай романни арадал гъана.

Жегъильзамаз шаирдин күла азар гъатна. Ида руъг жанлу, рикъ хци касдиз гзаф манийвилер гана. Ятланам касди азалтай къван четинвилер ред авуна, вич жемятдин, улькведин умъурдивай, важиблу меслайривай къерех-нач. И кар адап граҗданвилин, ватан-пересвилин, сиясатдин, философиядин, азадвилин, зеъметдин, критика-дин ширирай аквазва. Рикъиз хуш кардал, яратмишунал машгъул жез таху-ни шаирдин умъур дердиниз элкъуурна. Идакай адаа "Им яни инсаф?", "Вад йис", "Зиян авач", "Рикъ тарзава" ширира ачхудиз къынена.

Хуъруг Лукъман хайи халъдихъ, ватандихъ, улькведин пайгарвилыхъ рикъ кузвой кас тир. Дагъдин хуърий, вичи арадал гъанвай библиотекадай адаа вири дуънъя ва адап хъсанни пис аквазвой. Гъавияй адаа къынена:

Зеъгъмет къани, рикъ михъи халъкъ, азиз тир,
Заз гъамиша багъя вун, ширини.
Ви баҳтлавал зи баҳтия, виниз тир,
Заз хуш я ви гъамлувлани, хъурунни.
Заз мекъи я - вакай чими разъ жеда.
Гъамлу я зун - вакай заз хъвер,
баҳт жеда...
"Ваз икрамзава, халъкъ"

Хуъруг Лукъман къанивилин тема-дивани къекъечинавач. Кланидахъ эл-къиена лугъузвой гафар, арадал гъан-вай ранглу къаматар рикъелай тефи-дайбу.

Са замъни жеч яр хътин хуш,
Лап терс рикъни ийиди буш.

"Рушариз".

Зун ашуку я, варцар хътин вилерал.

"Зун вал ашуку я".

Ви дердина захъ ахвар амай туш.

"Рикъин гаф".

Зи рикъ са цун түрфен я лагъ

Зульгребид

"Зульгребид".

Мурад Саид "Мавел" издательст-водин директор Мегъамед Магъумдо-вахъ галаз мад са лайиху кар авунва - Хуъруг Лукъмана Дагъустандин халъкъдин шаир Стлал Сулейман Хуъругрин хуъръуз мугъман хууникай къиенвай "Гомер чи хуъре" поэма къилдин ктаб яз ақъуднава. Сифте гафуна Дағъустандин халъкъдин шаир Арбен Къардаша къызыза: "Гъеле санани чап тавунвай эсер къелайла, зун и шаир ри-клияни чехи бажарагъдикай пай ган-вай халисан устад тирдахъ генани къе-велай агъуна..."

Дугъриданни, Лукъмана "Гомеран" гъакъыкъи къамат арадал гъанва. Поэ-ма регъятдиз къелизни жезва. Са и поэма туш. Хуъруг Лукъманан чап тавунвай эсер гафар я. Ада милли зеъбият патал тунвай ирс ек-еди я. И къве ктаб дуънъядиз ақъатуни шаирдин амай эсерарни къелдайбурув агакъунин умуд кутазва.

Цийи ктабар Ирсинин къайгъуда

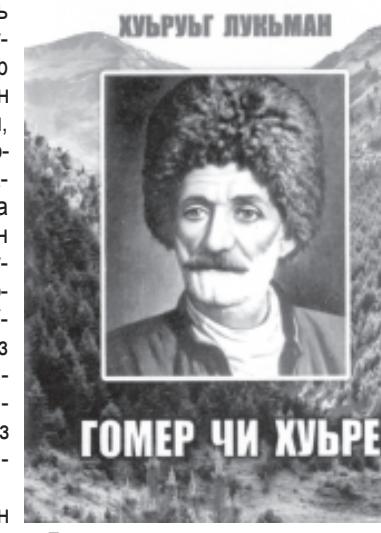
Омар ГЬУСЕЙНОВ, профессор

И икъара зи ученик **САИДОВ Мурада** (**Мурад Саид**) завъгъле типографиядин шире-динни къвеевай багъя къве ктаб агакъарна. Абур къедни адан хуърунъи Хуъруг Лукъманан 100 йис тамам хуунъя галаз алақъалу яз ақъуднавайбури. Са ктаб абурукъи Хуъруг Лукъмана гъеле 1969-йисуз Стлал Сулейман хайдалай инихъ 100 йис тамам хуунъя талу-къарна 500-далайнин гзаф цълар аваз къхъена, икъван гагъди чап тавуна амукъай, гила "Мавел" издательство-ди къилдин ктаб яз ақъуднавай "Гомер чи хуъре" поэма я. Ана ихтилат СССР-дин Верховный Советдин депутатиле кандидат яз къалур-навай Стлал Сулейман 1937-йисуз Хуъругрин хуъръуз атуникай, ам Хуъруг Тагыриан хуърунъи къарши-ламишунай, лъвъкъятализ мукъва яз къеевай а вакъиадик физва...

Муъку - "Умъурдин рехъ" тівар ганвай ктаб Хуъруг Лукъмана жу-реба-жуъре яисара къеевай жавағыиар хътиң чалар гъатнавай печатдин 10 чарчикай иба-рат къватлал я.

За жуван вилик и ктабриз къимет гуунин макъсад эзигнавач. И кардикай чипин маналу фикирар Дағъустандин халъкъдин шаир Арбен Къардаши "Лезги газетдин" литературадин отделдин редактор, машгъур шаир Мердали Жалилова лагъанва.

Дугъриданни, Хуъруг Лукъман чехи бажа-рагъдикай пай ганвай халъкъдин шаир тир. Адан

жеда. Ана ганвай шаирдин гзаф эсерар М.Саидоваз сифте яз жагъанвайбури. Ктабда шаирдикай къеевай очерк тариф авуниз лайих-луди я. Исятда М.Саидован гъиле фийиви ашуку Ширинақай кхъея ктаб ва Стлал Сулей-манакай адан Москвадин ва Бакудин госархив-рай сифте яз гъат хъувур, гъеле санани чап тавур материалар ава.

Гъа икъ чи зеъбият вилик тухунин карда, адап гъеле хъендиқ кумай багъя затлар чан хкана, абуруз лайиху къимет гунаи заз Мурад Саидоваз аферин лугъуз кланзава!

Руъгъ сагъариз...

Мердали ЖАЛИЛОВ

"Мавел" чапханади и мукъвара майдандиз ақъуднавай журналист, публицист, хъсан гъи-къаяти Нариман ИБРАГЫМОВАН "Чи таал-къвал" ктабда умъурди къалурзаяв бязи вакъиадиз, инсанрин краиз, амалриз къимет гузвой, къелзаяв касдин вилик яшайишдин таалрайни хъутларай, татугъай гъаларай, виллив хуън тавур хътин чулаув къларай экъечидай ре-

куер-хуълер ачуҳарзая. Умъур къилье тухун гъи-къван четин хъанвайта, чун вири шағыидар я. Чипел "викъегъ" ("лихие") тівар ақъал-тавай 90-йисарин вагъши "прихватизацияди" чи обще-ство гъиқ чукъурнатла, адедин умъур тухузвай инсанар садлагъана жанавуруризни хипериз гъиқ элкъуэрната, тарихда гъатнава. Са-вадлувилилай, культуради-лайни илимлувилелай ар-тух авамвални гъейратсуз-вал, ақъалтай вагъшивални келлегъязвал, сада-садан мал таращун, инсанвилиз күр гун вилик ақатнавайди садавайни инкариз жезмач.

Ихътин гъалар аквазвой халисан ватанпе-ресривай, абуруз къимет тагана, чипин фикирар раиж тавуна, аквазиз жедайни?

Нариман Ибрагымов, и икъара зи ученик вичин 70-йисан юбилей къеднавай тежрибалу журналист, публицист ва гъиқаяти девирдин таал-рани хъутларай устадвилелди къекъевезва, дуъз рекъер-хуълерни жағъурзава, хъсан теклифарни тімилгизвач.

Ктабда гъатнавай "Хайи чилин яржар", "Яцъу гафарихъ яцъу краин хъанвайта", "Жу-ван мал жуван цура къанда", "Чехи бубайрин хванахвайрин суракъда", "Бейтерефвал ва я хайнвал", "Кесиб культура", "Терроризмдин

дашар" ва масабур хушдаказ къелиз жедай, чипихъ чипин сюжетар, эвел ва эхир авай художественный эсерар я.

Гъайиф чуѓваз тазвай месэла ам я хъи, гъильтин метлеблу ктабар къејйтлани, чи аям-дин "сагъиби" писателдинни публицистдин къваллахдиз къимет гузмач. Хусуси пуларихъ чапдай ақъудзаяв ктабрин тиражар лап гъве-чибур, чапдай ақъудунин ерини, иллаки орго-графиядат, пунктуациядат, санлай граммати-кадин нормайрал гъалтайла, агъузди жезва.

Ятланчи яратмишдай интеллигенциядин къуватар ксанвач. Абуру майдандиз цийи-цийи къвалахар гъизва. Халъкъдин руъгъдин культура хуъник чипин пай кутазва...

ЧУБАРУКАР

Фригърин цIирер

* * *

Гүйриметлу дустар! Ингье кIелунин иисан сад лагай пай күтмягъ хана. Вилик тIамIилар (каникулар) ква. Хъсандин ял ягъя. Амма кIелай тарсарни рикIелай ракъумир.

Вилик ноябрь - зулун юкъ ква. Адёт яз, ноябродиз чина мукъвал-мукъвал марфар къвада, ара-ара жисведин цIверекIарни аквада. Дагълара жисе къвада. Къушари чими улквейриз гъерекатда. Чулылар, тарар-тамар вилик квай хъыутIувз гъазур жеседа.

Ноябрин вища чав лап гүзел суварарни агақзыза. Абурукай виридалайни чехиди ва вакжилуди Октябрин инкылабдинди я. Гила а суварилай вилик Халкырин садвилин югъ кутунва. Гынни вакжилу югъ я. Чи чехи государствовин тарихда ам полякын чапхунчийрикай Москва азад хъусурди, обществодай "гъулгъула" ("смута") квадарайди, халкыари саналди чапхунчияр терг авурди яз гъатнава.

Эхъ, халкыарин садвилелай чехи къуват авач, я женни ийидач!

Ноябрин эхирда Дидедин югъни къейдзава. Им лап экү вирикIиз чими суваря. Дидериз и сувар къейд ийиз күмек це. Куб хъсан крати дидерин рульгъ чехи вирикIиз къейд...
Аялриз кIела

Хъартасви ШАГЬВЕЛЕД

Ахварни Гар

Ахварни Гар гъужет хъана са юкъуз. Чин веклергъивилер авай чаз къалуз.

Гар акътна элкъвезавай чилерал, Ругни түрфандарна хуърерал.

Тунач гару хура гъятай тарни мал. Чукурна лап таяярни, мұхынни ківал Кларас-тахта ақыднавай ғавариз, Гъя и жүре киче гүзвай Ахвариз.

Гъвечіл аял ацуқнавай гъята, Гару кичевал тунавай къаматда. Гъиле күнвай са фан күс чукъвена, Гъя Гарузни далу яна элкъвена.

Гар тепилмиш хъана гила аялдал, Гъилевай фу ақыдиз кланз амалдалд, Алахъя Гар, аял вичиз мұтыльгъриз, Аялди фу къязвай мадни көвидиз.

Хкатна Гар, мұтыльгъ хъанач аялни, Веклергъивилин амукынч гъич са гелни. Са арадлай аял фенай ахвариз, Фу аватнай адан гъилай вич-вичиз!

Фад алукъай зул

Фад алукъай зулу цуқвер къурурса, Шұтруй хъана, дегишарна рангарни. Сефилвили зи рикI хура ағъурна, Хъипи хъайла багъда авай тарарни.

Тібият я, авай вичин къануна, Жедаң дегиши завай адап адетни. Виши сеферда авуртлани рахунар, Адахъ галас жедаң завай гъужетни.

Циф алааза, рагъни катна цаварлай, Къайи марфад къадарзана стлалар. Яваш-явш пешер ківхьиз тарарлай, РикIай физва ағъзур жуъред хиялар.

Мекъид я зул, хъуытIун югъ хъиз аквазва, Я са къушни аквазама лув гудай. Гъя квайивал беденданы акъазва, Тама чакъал пайды хъанва къув гудай.

Гъавадикни са чимивал кумачиз, Зулун къаяр агатнава, кіеви я. Миччи хъана, рагъни цава амачиз, Зулун югъ туш, хъуытIун къуз хъиз мекъи я...

Роза МИНГЪАЖИДИНОВА

Зулун векъер

Математикаладай Эдикан, Славикан, Ибрағыман гъалар хъсанзавачир. Атана күйд лагай классдин тарсарни күтря хъана. Имтигъанар башламиш жезвай. Математикадин тарс гуз-вой Жафер муаллимни терсди тир. Дүз жаваб ганач хъи, инихъ-анихъ авайди тушир, эцигдайди "къед" тир. Гъя икI, гадайри гынкын-вучин лугъузтай...

Гъя и арада, къунел дергесни алаz, Жафер муаллим, векъ яна, къурухдай хъфизвай. Садлагана Эдикни Славик Жафер муаллимдин патав фена, салам гана. Къведани са сивай лагъана: "Муаллим, чна ваз пака векъ ягъиз күмек гуда".

"Лап хъсан я, пака ша" - жаваб гана муаллимди.

И арада Ибрағымса, вични къеданы лагъана хабар къурла, муаллимди жаваб гана: "Вуна зулун векъер ягъя..."

Тегъи МЕГЬАМЕДОВ

Дидедин рикI

Дағыдин хуър. Рагъ алай августдин югъ... Тара-тама жуъреба-жуъре емишар агақдай вахтхъанвай. Хуърунвияр, садбур са патаз, садбурни маса патаз, чипи зулун гъазурвильер авун фикирда аваз, емишар ківатлиз физвай. Чунни гъя икI тамуз фена...

Чна чумалар атлұз башламиша. Диеди захъ галас ихтилатарзай, завай гъар жуъре хабарар къазвай. Зани, зи нубатда, жувавай жедай жавабар гүзвай. Садлагана на дидеди зун газа тажуб жедай суал гуда:

- Лагъ кван дидедиз, зи хва, эгер зун исята да тарцай аға кіамуз аватайтла, вуна вуч ийид?

Зи япариҳ и ван галукъайла, заз ам гъакъыкъатда аниз аватай къван пис хъана. Са гъечіл вахтунда, вуч лугъудатла чин тийиз, амуқына зун. Ахпа, жуван киче квадарна, викељвал винел ақылдарна:

- Диеди, вуна садлагана а пашман ихтилат заз вучиз авунай?

Дидедиз акуна, заз киче хъанва. Тадиз маса ихтилат вегене арадал.

За адап гаф атана:

- Вуна завай хабар къур суалдиз жаваб ихтинді я: чакай къведакай сад кіамуз аватун кысмет авай кар ятла, аватрай зун. Къейитлани, къирай зун... Зун, ви аял, вун - зи диде. Гъар юкъуз ви гъилел чи вил ала. Вун къейитла, зи дах, вахар, стха ажуз жеда. Зун къейитла, хажалат квезд жеда, гъелбетда. Ахпа, вахт алатаильда, зун хътин аялар квезд мадни хъжеда, - лагъана за дидедиз викељ къайдада.

За авур ихтилатдин ван атай диде, тара авай чумаларни атлұн ақъазарна, къах хъана, амуқына. Са арадилай тарци эвичина, зи патав атала, заз акуна, адап вилерал накъвар алай. Ағъз хъана дидеди зун къужахда къуна. Са арадал къван чун къеднди, са гафни лугъун тийиз, гъакъ ақъвазна. Ахпа дидеди лугъуда: "Заз вуч кіланзайтди тир, жуван атлай мецяй а ихтилат ийиз? Аялдин таза рикIиз тарапал ийиз".

Мад диде чумалдин тарциз ақыла хъувуна...

Аскер БЕГОВ, 9 "а" кл. ученик

Мишердин теклиф

(Max)

Акъуллу теклифдиз гъвечIи-Чехи чидач. (Мисал)

Хъана къван, хъанач къван са мишер. Ам са мус ятлани чатун устларди гъулдан-дикай гатана түкъурнавай. А вахтара инсанриз мишер вуч затI ятла чизвачир. Гавиляй, са гыхыткан ятлани ухшар авайтлани, ам адеддин мишер тушир. Идаз я сарар авачир, я гылы къадай тум. Сарарин чкадал ракъун пешинал абуруз ухшар къацлар хътнуб атланвай. Идалани гъieri, мишер хъизни гъуцздавай.

Хабар нивай? Хабар гъя и эйбекер мишердинай. Ківалахдайла, затI арадал текъвез, ам чандай акъатзавай. Эхирни, ківалахна ял ягъиз ацуқнавайла, мишер чалалатана.

- Я исеси, - лагъана мишерди, - ви язух къвевзва заз. Гъекъни каф жезвай ваз завай лазим күмек гуз жезвач. Закайни фикир ая. Файдасуз зи сарар хътнубурни цразва.

- Заз а кар акъазва. Зи кылиз са затI къвевзач. Фикирна кіанда.

- За фикирнава. Вуна яб це. Ша вуна зал атланвай сарар хътнубур чехи ая ви абуруз къилавни це. Килиг садра, сараривай гъечіл ківалахар жезва, жана-вурдин сарарин гъар са затунай пад акъудава.

- Валлагъ, дуст мишер, вун гъах туш завай лугъуз жеда. Зун гъя ви теклифдиз килигда. Вижевай меслят я.

Хабар нивай? Хабар чатун устлардивай. Ада, мишердин теклиф кылиз акъудна, адак сарарин кутуна, ківенківерни хци авуна. Гъар ківалахдайла, мишердин сарариз къилав гуз, устларди манидалы илигиз хъана. Вучиз лагъайтла мишердини вичин жуъреда иесидив зил къазвай, ківалахни регъятдаказ вилиди физвай.

- Устларди алатризи яб гана кіанда, - тиқрарзай чатухъанди.

Лугъуда хъи, гъя чавалай къулухъ инсанриз мишерар ийиз чир хъана. Абуруни халкъдиз гилани вафалувиленди къуллугъузама.

Амина АБДУЛКЕРИМОВА,
9 "б" кл. ученица

Пашман пеш

(Max)

Къейи кас цийи къанунралди яшамиши жеда. (Мисал)

Хъана къван, хъанач къван са пеш, амма ам сифте авачир, ахпа алемда пайды хъана. Гатфарин сифте къилерай. Тұлар хъиткынис башламишайла. Ам шад тир. Элкъвена патаривай цүдралди, вишералди гъя вич хътин тазакар майдандиз экъечізай. Абуру гъевеслу тир, иллаки сифте хъиткынай чи баҳтавар.

Са тіммил шағвар акъатун багъна тир. Сифте күківан, ахпа амай пешер къулер ийиз, манияр ягъиз, шаддиз рахаз гәччдай. Айбайдай карни авачир, жегъиль вахтар, баҳтлу вахтар, къайгъусуз вахтар тир.

Хабар нивай? Хабар зулувай. Зул алукъуниди гъаваяр дегиши жез эгечіна. Мукъвал-мукъвал къазвай марфарыди, ийферин къай жезвай гъавади мишер күпі, зайиф жез башламиша. Гавиляй, са гыйфуз акъатай хизриди мишер, пешер вири ківальна. Дүз лугъун хъайтла, вири въя, күківал са пеш аламукъна. Амма и кар пеш шадарайди хъана: рахун, мани, къулер - вири кважына. Адаз и кар дерт хъана. Вучиз лагъайтла адавай теквили вири санлай къақъуднавай. "ИкI жедалди, - фикирзай ада, - зун къенайтла хъсан тир. Къейила зун цийи къанунралди яшамиш жедай".

Са шумуд йикъалай тарцин күківа текдиз амуқъай дертлу пеш садазни ахкун хъувуна. Ам, гъя вичи фикирайвал, цийи умумър давамариз, юлдашрик аках хъувуна...

Тагайр ТАГЬИБЕГОВ, 9 "а" кл.

Тек хеб

Теквили - сефилвал, сефилвили нахушвал хада. (Мисал)

Заз теквал гъикъван хаталу ятла чизвачир. Жуван вилералди акур са карди зун тағвурда тұна. Жанавурдин инсағсузвиликай заз чубанривай ван хъанай. Амма теквилкай...

Дамазлух кутада лагъана, зи чехи стхади чи мiresdivай са хеб маса къачуна. Ам хана, вичин ківалерин патав гвай багъдиз ахъйна. Къуд пад хъсандин кіевирнавай, булдиз пешни векъ авай багъда ада къулагай хъун лазим тир. Амма гъакъыкъат масад хъана.

Сифте юкъуз хипе са ақылан ван-сес авуна. Аквадай гъаларай, ам, багъдин пиплериз физ, сад-къве къал-пеш нез, чкалив таниш хъана. Белки, ада са вич хътины мадни гъалтда лагъана, фикирнавай. Са затIни пайды тахъайла, хипен гъерекатар йигин хъана, гъайрай-эзерни - къати. Фу нез вердиш гъайванди гъиляй са затIни вахчуна, эцигнавай циз гъич тишина авуна. Чизвайди са кар тир: йиф-югъ тъараон. И кардикай патав гвай къуншияни инжиликту хъанавай.

И кар акур, чубанвал авур са къуншиди, атана, стхади лагъана: "Чан хва, гъайван тек я. Теквал адавай эхиз жезвай. Мумкин я, адан бейни кважынни. Лапагар сұрурда яшамиш жез кілан гъайванар я. Теквал абурувай эхиз хъун намумкин я. Ам хиперик хъияй".

Стхади тежрибалу чубандиз яб гана. Ада хеб хутахна, мiresдин хиперик хъияна. Къел хъайлала, хана мад багъдиз. Гъя йикъалай хеб, сұрурдыкай хкечіз, вичин кілен патав хъведай. Я ада къуншияни чалал гъизмачир. Ахпа заз гъакъыкъатда чир хъана хъи, дугъриданни, теквал пара хаталу гъял я.

Муаллим - А.АШУРАГЪАЕВ

Дарманрин набататар

Яру чугъундур

Чна түннэз дувул ишлемишавай майвайрикай сад чугъундур я. Яру чугъундурар чигдаказни, рганани, чранани, къелен цик кутунани ишлемишава. Адакай хкудай мижени хъзвазва.

Адак хийирлу витаминар, минеральныи заттар гзаф ква. Пешекарри тестикъэрзаявал, рганвай къайдада ишлемишавай чугъундурдикин менфят кумукъазва. Адак В, С, РР, Е, А, фолиевый кислота, кальций, магний, фосфор, калий, йод, цинк, марганец ква.

И майва инсандин сагъламвилиз чарасуз тир лиzin, бетайн, аргинин, гистидин белокралдини девлетлу я. Ада ратар михын ийида, инсульт хъунин хаталувал агъузарда, ивидин гърекат къайдадик кутада, дамаррин давление агъузарда, хамунин гъал хъсанарда, кикер мягъкемарда...

И майвадикай хкуднавай мижеди тумавар, тутерин тал алудуниз, токсинар хкудуниз, дуркүнринн лекърен къалах, вилерин экв, чинин ранг хъсанариз, къванер акъудуниз күмекзава.

Чугъундур къадардилай артух ишлемишна виже къведач, иллаки чигдиз. Бязи чешмейри тестикъэрзаявал, хуквадин ва маса бязи азарар авайбуруз и майва ишлемишун къадагъя я. Гъавилия гъар са рецепт гъазурунин, ам ишлемишунин жигъетдай гъавурда авай пешекаррин меслятихъ яб акалун чарасуз я.

Къу ихтиярар

Шагъадатнама дегишарун

Водителвилин шагъадатнама МФЦ-дин идарада дегишариз жеда. Адет яз, ишлемишунин вахт аллатай, документидиз зарар хъайи, кважайва я чуныухай душушшара цийи шагъадатнама вахчусва.

МФЦ-дай са четинвални авачиз цийиди вахчусвай жеда. Ихътин документар герек я:

- къульне шагъадатнама (амаз хъайимла);
- паспорт;
- медицинадин справка.

Шагъадатнама вахчусвай касди 2 агъзур манатдин къадарда госпошлина гун герек я. И къуллугъ 15 ийкъян къене къилиз акъудда.

Эменни тимил тир хизанриз

Эменни тимил авайбур яз тестикъарнавай хизанриз гъукуматдин патай са жерге къезилвилер талукужезва:

- 3-7 иисан яшара авай аялриз пособияр;
- яшишидин коммуналныи къуллугърай гузвой гъакъидин субсидия;
- налогрин къезилвай;
- студентриз яшайишдин стипендия;
- регионда тестикъэрзаявай пулдин тақъатар (месела, 1-класдиз физвай аялдиз гузвай 2 агъзур манат).

Конкурсдиз арзаяр алай иисан 15-ноябралди къабулзава. Программадин шартарихъ галаз галай-гайвал РД-дин экономикадин ва мулкар виллик тухунин министретведин сайтдин "Дагълух мулкар еримлу авун" разделда таниш жедай мумкинвал ава.

Квез чидани?

Италиядикай итижлу делилар

• Италиядин мулкарал къве гъвечи гъукумат ала: Сан-Марино ва Ватикан.

• Европада виридалайни гзаф Италиядин мулкарал янардагъар (вулкан) ала.

• И улькведихъ чинин къилдин нугъатар, адетар авай 20 облости ава. Областар коммунарыйз пайнава, абурун къадар 8 агъзурдалайни гзаф я.

• Италияди ЮНЕСКО-дин ирсиник акатзавай 50-далай виниз памятникар ава. Маса ульквейра икъван авач.

• Италия пуд терефдихъя гъульери къунва.

• Италияди 1088-йисалай инихъ кардик квай Болонский университет Европада виридалайни къадими яз гъисабзава.

• Дуњяды машгъур пицца Италиядин кухнядик акатзава. И улькведин агъалийри гъазурдалайни алатнава.

• Италияди юифен сяддин садалай экунин вадалди плаждал фин къадагъя я - 150 еврордин жерме ийизва.

• Адет яз, и улькведа жегъилар 30 иис тамам хъайдалай къулухъ эвленишиж жезва.

• Италияди етимханаяр авач. Аялрал и улькведин ватандашрин пары рикл ала.

- Къадим тарих аватлани, битав улькве яз Италия 1861-йисуз арадал атана.
- Архитектурадин къайда чур тавун патал Италияди къунширихъ са журедин дакларар хъун лазим я.
- Рим дуњяды виридалайни къадим шегъерикай сад яз гъисабзава. Ам чи девирдал къведалди хъайи 753-йисуз арадал атана.

Улькведа ва дульньяда

Поповади эвер гана

Улькведин Роспотребнадзордин къил Анна Поповади ял ядай ийкъара санихъни фин тавуниз, алакъайрал, гъурущрал сергъят эцигуниз, гзаф ксар санал къват! тахуниз эвер гана. Ихътин фикир ада Сад лаъйк каналдай раижна.

Ада къейд авурвал, ял ядай ийкъар ковид чукунин еришар явшарунин макъсаддалди тайинарнава. Малум тирвал, алай вахтунда коронавирусиз акси рапар ягъун 84 региона чарасуз серенжем яз тестикъарнава.

Россияда 30-октябрдил 7-ноябрдади ял ядай ийкъар яз малумарнин теклиф вице-премьер Т.Голиковади 19-октябрдиз ганай. Тұғвалдин цийи лепе явшарун важибуз яз гысабуналди, улькведин Президент Владимир Путин ял ядай ийкъарин тақындиндай къарап акъудна.

Тапан сертификатрин нетика

Гамалеядин тіварцыхъ галай центрадин директор А. Гинцбурга малумарнавайвал, "Спутник V" рапар яъйдалай къулухъ коронавирус акатнава лугъузтайбүр 80 процент къалл сертификатар маса къачунтайбүр я. Идакай "ТАСС" чешмеди хабар гузва.

Гинцбурган фикирдалди, и кар маҳсус анализдин күмекдади дүздал акъудиз жезва.

"Гүя "Спутник V" вакцинадин рапар янава лугъузтайбүр заландиз начыгъ жезваты, им абуру тапан сертификатрикай менфят къачунва лагъай чал я. Инсанри пул серфна сертификатар къачуза, ахпа чинн пулдихъ начыгъ жезва, реквизиба. Абуру чиб алцуураразва. Гъа са вахтунда абуру масабурни хаталувилик күтазва", - лагъана ада.

Векилхана гүнгүйна хутазва

Евросоюздиз мукъвара Кабулда векилхана ачух хъийиз кланзава. Идакай "Новости" РИА-ди хабар гана.

Къейдзаявал, Афганистанда цийи кылелай ачух хъийидай векилханада Европадин къецепатан алакъайрин къуллугъчиар жеда, гъакъни адакай ЕС-дик квай ульквейрин дипломатрий менфят къачуз жеда.

Еврокомиссиядин делилралди, векилханадин къалах гүнгүйна хүн "Талибандин" (Россияда къадагъалу тешкилат) гъукум къабулнава лагъай чал туш. Векилханадин макъсад Афганистандин халкъдиз къумек гун я. Гъар гынкъитани, талибихъ галаз алакъалувиленди къалахуниз мажбур я.

Израиль гъазур жезва

Израилдин BBC-ди 2022-йис алукъайдалай къулухъ Ирандин ядерный объектрал гъужумар къиле тухун фикирдиз къачунва. Идакай "Times of Israel" чешмеди раижнава.

Са жерге женинин търекатар къиле тухун патал пулдин тақъатар чара авунва, BBC-дин аскерар вердишарунин план түккүрнава.

Алай иисан гатуз США-дин Госдепартаментди 2015-йисан ядерный икъардалди хүн патал Вашингтонди Тегерандихъ галаз раҳунар къиле тухун давамарда лагъана хабар гана. Амма Ирандин цийи президент И. Раисиди США-дин президент Ж. Байденхъ галаз гъялтта Ирандиз акси яз малумарнавай вири санкцияр къуватдай вегъеттани гъурушиши жез къланзавач лагъана.

Хийир пары жедайвал

Индиядин дүхтүр-пегъризи Н. Агарвалан фикирдалди, каякар недайлай абурукай жезмай къван гзаф хийир хкатдайвал хъана къанда. Адан фикир "Times of India" чешмеди раижнава.

Пешекардин гафарадалди, какадин лазни къиб къведни санал түнин герек я. Амма хыпидек гзаф хийир квай. Чрадайла хыпидек вичин клалуб хъун ва ам лацан винел аламукъун герек я. Къейдзаявал, какади инсультдин, риккинни дамаррин азаррин хаталувал тимиларзва. Витамин А квайвиял, абур вилерин экв патални хийирлу я. Яхун жезвайбүрзини какайри къумек гуда.

Къитвили мажбурда

Политолог Д. Корнейчука фикирдалди, Украинадин президент В. Зеленский, улькведа газдин къитвал хъун себеб яз "усал хъуниз" за Россиядин рефьбер В. Путинадь галаз гъуруш къиле тухуниз мажбур жеда. Идан гъакъиндай "Новости" РИА-ди хабар гузва.

Корнейчука малумарайвал, Зеленскийди гъеле гатуз Россиядин газ къачунайкай фикирзаявал, адас газдин жигъетдай къитвал жедайды гъа чавуз аян хъанвай. Политолог инанмиш тирвал, Москвади мукъвара "Северный поток-2" кардик кутада. Гъа са вахтунда Киев меслятидал атуниз мажбур жеда. Корнейчука къейдзаявал, В. Путинанни В. Зеленскийдин гъуруш Россиядин рефьбердиз мус кълан хъайитла, гъа чавуз къиле фида.

Нетижасуз гъерекат

Сирияды Россиядин аскеррин жергедин виллик бомба хъиткынна. "Новости" РИА-ди хабар гузвайвал, идакай душманвал-заявай терефар баришугъ хъувунин рекъя Сирияды кардик квай Россиядин центрадин векил В. Кулита ихтилатна.

Къейдзаявал, Россиядин аскеррин десте хъиткынарунин алахъунар нетижасузбүр хъана. Аскеррикай садазни зарар хъанач.

Чин гъазурайды - Куругълы ФЕРЗАЛИЕВ

ИСЛЕН, 1-ноябрь**РГВК**

07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 «Детские новости» 0+
08:20 Д/с «Русский музей детям» 16+.
08:50 Х/ф «Весна на Заречной улице» 12+
10:35 Годекан 0+
11:00 «Человек и право» 12+
12:10 «Служба Родине» 12+
12:30 «Психологическая азбука» 12+
12:50 Дагестанское кино. Х/ф «Расул Гамзатов. Мой Дагестан. Исповедь» 0+
14:20 «Мир вашему дому»
14:50 «Память поколений»
15:25 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
16:30 «Серебрянная подкова» 0+
16:55 Х/ф «Россия молодая» 5 с. 6+

18:10 «Время говорить молодым» 12+
18:45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19:30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана
20:00 «Дагестан туристический» 0+
20:20 «Подробности» 12+
20:45 «Молодежный микс» 12+
21:00 Проект «Удивительные горцы» 0+
21:20 «Глянцы» 0+
22:05 «На виду» 12+
23:00 «Угол зрения» 12+
23:25 Д/с «Народные промыслы» 0+
00:15 «Полный газ» 0+
01:00 Проект «Удивительные горцы» 0+
01:15 Передача на табасаранском языке «Мил» 12+
01:50 «На виду» 12+
02:15 «Молодежный микс» 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». 09.00 Новости.
09.25 «Доброе утро». 09.50 «Жить здорово!» (16+).
10.55 «Модный приговор». (6+).
12.00 Новости.
12.15 «Время покажет». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
21:00 Проект «Удивительные горцы» 0+
21:20 «Глянцы» 0+
22:05 «На виду» 12+
23:00 «Угол зрения» 12+
23:25 Д/с «Народные промыслы» 0+
00:15 «Полный газ» 0+
01:00 Проект «Удивительные горцы» 0+
01:15 Передача на табасаранском языке «Мил» 12+
01:50 «На виду» 12+
02:15 «Молодежный микс» 12+

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Маданият» (на аварском языке) 14:30,21.05 Вести-Дагестан
17:15 Видеоролик МВД
17.20 Вечер памяти народного поэта Дагестана Магомеда Гамирова. Телеверсия
05.00 «Утро России». 09.55 «О самом главном». 11.00 «Вести». 11.30 «Судьба человека с Б. Корчевниковым». (12+).
12.40 «60 минут». (12+). 14.00 «Вести». 14.55 Т/с «Тайны следствия». 17.00 «Вести». 17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+).
21.30 Т/с «Алиби». (16+). 23.35 «Вечерний Ургант». (16+).
00.15 Т/с «Мата Хари». (16+). 02.00 «Время покажет». (16+). 03.00 Новости. 03.05 «Время покажет».

НТВ

04.45 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+). 04.50 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).
08.00 «Сегодня». 08.20 Т/с «Морские дьяволы Смерч». (16+).
17.15 Видеоролик МВД
17.20 Актуальное интервью.
17.50 Проект «Социальный контракт»
18.05 Все флаги в господину.
05.00 «Утро России». 09.55 «О самом главном». 11.00 «Вести». 11.30 «Судьба человека с Б. Корчевниковым». (12+).
12.40 «60 минут». (12+). 14.00 «Вести». 14.55 Т/с «Тайны следствия». 17.00 «Вести». 17.15 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+).
21.30 Т/с «Алиби». (16+). 23.35 «Вечерний Ургант». (16+).
00.15 Т/с «Мата Хари». (16+). 02.00 «Время покажет». (16+). 03.00 Новости. 03.05 «Время покажет».

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров». (16+). 06.40 Д/ф «Реальная мистика». (16+).
07.40 «По делам несовершеннолетних». (16+). 08.45 «Давай разведемся!»
09.50 «Тест на отцовство». 12.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.15 Д/ф «Порча». (16+). 13.45 Д/ф «Знахарка». (16+).
14.20 Д/ф «Верну любимого». 14.50 «События». 18.10 Т/с «Детектив на миллион». (12+).
22.00 «События». 19.00 Т/с «Женский доктор 5». 1-4 с. (Россия - Украина). (16+).
23.10 Т/с «Подкидыши», 25 и 26 с. (16+). 01.15 Д/ф «Шоу "Развод"». 01.40 Д/ф «Прощание». (16+).
02.25 Д/ф «Элина Быстрицкая. Ненавижу мужчин». 03.05 Д/ф «Понять. Простить». (16+). 04.05 «Тест на отцовство». 05.40 «По делам несовершеннолетних». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение». 08.05 Х/ф «Над Тиссой». (12+).
09.50 X/ф «Следы на снегу». 11.30 «События». 11.50 Т/с «Коломбо». (12+).
13.40 «Мой герой». (12+). 14.30 «События». 14.50 «Петровка, 38». (16+).
15.05 Т/с «Никонов и Ко». 16.55 Д/с «Приговор». (16+).
17.50 «События». 18.10 Т/с «Детектив на миллион». (12+).
22.00 «События». 23.00 Спецрепортаж. (12+). 18.50 Д/с «Легенды разведки». Моррис и Леонтина Коэн. (16+).
19.40 «Скрытые угрозы». 20.25 Д/с «Загадки века». 21.15 Новости дня. 23.05 «Между тем». (12+).
23.40 X/ф «Свет в конце тоннеля». (12+). 01.35 Х/ф «Ключи от рая». (12+).

ЗВЕЗДА

05.15 Т/с «Позывной "Стая" 2"». «Охота на миллиарда». (16+).
07.00 «Сегодня утром». 09.00 Новости дня. 09.20 X/ф «Сбора в Лукавых». (12+).
11.20 «Открытый эфир». 13.00 Новости дня. 13.25 Т/с «Смерть шпионам. Скрытым врагом». 14.00 Военные новости. 14.05 Т/с «Смерть шпионам. Скрытым врагом». 18.00 Новости дня. 18.30 «Специальный репортаж». (12+).
18.50 Д/с «Легенды разведки». Моррис и Леонтина Коэн. (16+).
19.40 «Скрытые угрозы». 20.25 Д/с «Загадки века». 21.15 Новости дня. 23.05 «Между тем». (12+).
23.40 X/ф «Свет в конце тоннеля». (12+). 01.35 Х/ф «Ключи от рая». (12+).

САЛАСА, 2-ноябрь**РГВК**

07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультифильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Завтрак у Тифани» 12+
10:45 «Время говорить молодым» 12+
11:15 Х/ф «Россия молодая» 5 с. 6+
12:30 «Дагестан туристический» 0+
12:55 «Лянец» 0+
13:45 «На виду» 12+
14:10 «Подробности» 12+
14:30 Проект «Удивительные горцы» 0+
14:50 Передача на табасаранском языке «Мил»
15:30 «Угол зрения» 12+
16:00 Д/ф «Народные промыслы» 0+

16:55 Х/ф «Россия молодая» 6 с. 6+
18:10 «Время говорить молодым» 12+
18:45 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»
19:30,22.30,00.30 Время новостей Дагестана
20:00 Проект «Удивительные горцы» 0+
21:10 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
22:20 «Полный газ» 0+
23:00 «Колцса» 12+
23:50 Д/ф «К истокам» 12+
01:00 Проект «Удивительные горцы» 0+
01:15 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
02:55 «Колцса» 12+
03:40 Д/ф «К истокам» 12+
04:20 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу» 12+
05:00 Д/ф «К истокам» 12+
05:20 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу» 12+
05:35 Х/ф «Россия молодая» 5 с. 6+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро». 09.00 Новости.
09.25 «Доброе утро». 09.50 «Жить здорово!» (16+).
10.55 «Модный приговор». (6+).
12.00 Новости.
12.15 «Время покажет». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!» (16+).
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
21:10 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
22:20 «Полный газ» 0+
23:00 «Альчи ва агълу»
23:50 Д/ф «К истокам» 12+
01:00 Проект «Удивительные горцы» 0+
01:15 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу» 12+
01:50 «Память поколений» 0+
02:30 Д/ф «Два орла» 0+
03:00 «Ауграфа» 12+
03:30 Д/ф «Два орла» 0+
03:50 «Ауграфа» 12+
04:15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» 12+
04:50 «Память поколений» 0+
05:30 Д/ф «Два орла» 0+
05:55 Х/ф «Россия молодая» 5 с. 6+
06:10 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
06:45 Д/ф «К истокам» 12+
07:15 Т/с «Ауграфа» 12+
07:45 Д/ф «Два орла» 0+
08:15 Т/с «Ауграфа» 12+
08:45 Д/ф «Два орла» 0+
09:15 Т/с «Ауграфа» 12+
09:45 Д/ф «Два орла» 0+
10:15 Т/с «Ауграфа» 12+
10:45 Д/ф «Два орла» 0+
11:15 Т/с «Ауграфа» 12+
11:45 Д/ф «Два орла» 0+
12:15 Т/с «Ауграфа» 12+
12:45 Д/ф «Два орла» 0+
13:15 Т/с «Ауграфа» 12+
13:45 Д/ф «Два орла» 0+
14:15 Т/с «Ауграфа» 12+
14:45 Д/ф «Два орла» 0+
15:15 Т/с «Ауграфа» 12+
15:45 Д/ф «Два орла» 0+
16:15 Т/с «Ауграфа» 12+
16:45 Д/ф «Два орла» 0+
17:15 Т/с «Ауграфа» 12+
17:45 Д/ф «Два орла» 0+
18:15 Т/с «Ауграфа» 12+
18:45 Д/ф «Два орла» 0+
19:15 Т/с «Ауграфа» 12+
19:45 Д/ф «Два орла» 0+
20:15 Т/с «Ауграфа» 12+
20:45 Д/ф «Два орла» 0+
21:15 Т/с «Ауграфа» 12+
21:45 Д/ф «Два орла» 0+
22:15 Т/с «Ауграфа» 12+
22:45 Д/ф «Два орла» 0+
23:15 Т/с «Ауграфа» 12+
23:45 Д/ф «Два орла» 0+
00:15 Т/с «Ауграфа» 12+
00:45 Д/ф «Два орла» 0+
01:15 Т/с «Ауграфа» 12+
01:45 Д/ф «Два орла» 0+
02:15 Т/с «Ауграфа» 12+
02:45 Д/ф «Два орла» 0+
03:15 Т/с «Ауграфа» 12+
03:45 Д/ф «Два орла» 0+
04:15 Т/с «Ауграфа» 12+
04:45 Д/ф «Два орла» 0+
05:15 Т/с «Ауграфа» 12+
05:45 Д/ф «Два орла» 0+
06:15 Т/с «Ауграфа» 12+
06:45 Д/ф «Два орла» 0+
07:15 Т/с «Ауграфа» 12+
07:45 Д/ф «Два орла» 0+
08:15 Т/с «Ауграфа» 12+
08:45 Д/ф «Два орла» 0+
09:15 Т/с «Ауграфа» 12+
09:45 Д/ф «Два орла» 0+
10:15 Т/с «Ауграфа» 12+
10:45 Д/ф «Два орла» 0+
11:15 Т/с «Ауграфа» 12+
11:45 Д/ф «Два орла» 0+
12:15 Т/с «Ауграфа» 12+
12:45 Д/ф «Два орла» 0+
13:15 Т/с «Ауграфа» 12+
13:45 Д/ф «Два орла» 0+
14:15 Т/с «Ауграфа» 12+
14:45 Д/ф «Два орла» 0+
15:15 Т/с «Ауграфа» 12+
15:45 Д/ф «Два орла» 0+
16:15 Т/с «Ауграфа» 12+
16:45 Д/ф «Два орла» 0+
17:15 Т/с «Ауграфа» 12+
17:45 Д/ф «Два орла» 0+
18:15 Т/с «Ауграфа» 12+
18:45 Д/ф «Два орла» 0+
19:15 Т/с «Ауграфа» 12+
19

ЖУЛЬЯ, 5-ноябрь**РГВК**

07:00, 08:30 Время новостей Дагестана
07:20, 14:50 Передача на аварском языке 12+
08:00 «Королева спорта»
08:10 Обзор газеты «Хлакибат» 12+
08:20 Мультифильм 0+
08:50 X/f «Великолепная семерка» 12+
11:10 «Время говорит молодым» 12+
11:45 X/f «Россия молодая» 8 с. 6+
13:05 «Первая студия» 12+
13:55 «Круглый стол» 12+
14:40 «Молодежный микс»
15:30 «АгроСектор» 12+
16:05 «Психологическая азбука» 12+
16:30 X/f «Берегите женщины» 12+

18:45, 01.15 Передача на кумыкском языке 12+
19:30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана
20:00 Проект «Удивительные горы» 0+
20:20 «Подробности» 12+
20:50 «Мир вашему дому»
21:25 «Годекан» 0+
21:55 «Время спорта» 12+
23:00 «Глобальная сеть» 16+
23:40 Д/f «Край предков»
01:00 Проект «Удивительные горы» 0+
01:50 «Подробности» 12+
02:15 «Глобальная сеть» 16+
02:25 «Вечерний Ургант»
03:25 «Время спорта» 12+
03:55 «Мир вашему дому»
04:20 Передача на кумыкском языке «Замангарете, халхъя гетмес» 12+
04:55 X/f «Годекан» 0+
05:20 X/f «Черное солнце»

ПЕРВЫЙ

05.25 Комедия «За двумя зайцами».
06.00 Новости.
06.10 Комедия «За двумя зайцами».
07.00 «Доброе утро».
10.00 Новости.
10.15 «Воспоминания о Шерлоке Холмсе».
12.00 Новости.
12.15 «Воспоминания о Шерлоке Холмсе».
17.35 «Горячий лед».
18.40 «Человек и закон».
19.45 Телегра «Поле чудес».
21.00 «Время».
21.30 «Голос» (12+).
23.25 «Вечерний Ургант».
00.20 Д/f «Чарльз Бронсон. Идеальный мачо».
01.20 «Иммунитет. Токсины».
02.15 «Наедине со всеми».
03.00 «Модный приговор».
03.50 «Давай поженимся!»

РОССИЯ 1

06.00 X/f «Дневник свекрови» (12+).
10.10 «Сто к одному».
11.00 «Вести».
11.30 X/f «Пальма» (6+).
12.00 X/f «Легенда о Коловрате» (12+).
13.50 «Измайловский парк» (16+).
15.50 Комедия «Укрощение свекрови» (12+).
18.05 Комедия «Укрощение свекрови 2» (12+).
20.00 «Вести».
20.30 Комедия «Укрощение свекрови 2» (12+).
22.30 «Шоу Большой Страны» (12+).
00.55 X/f «Любимые женщины Казановы» (12+).
03.00 «Модный приговор».
03.50 «Давай поженимся!»

НТВ

08.00 «Сегодня».
08.20 «Мои университеты. Будущее за настоящим» (6+).
09.15 X/f «Легенда о Коловрате» (12+).
10.00 «Сегодня».
10.20 X/f «Легенда о Коловрате» (12+).
12.00 X/f «Батальон» (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 X/f «По ту сторону смерти» (16+).
19.00 «Сегодня».
19.40 X/f «По ту сторону смерти» (16+).
21.20 T/c «Скорая помощь» (16+).
23.30 «Жара Kids Awards 2021».
01.40 «Квартирный вопрос».
02.30 «Основано на реальных событиях» (16+).
04.20 «Агентство скрытых камер» (16+).
04.50 X/f «Белое солнце пустыни».

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров» (16+).
06.40 D/f «Верну любимого» (16+).
11.00 Мелодрама «Возвращение», 1-8 с. (Украина) (16+).
19.00 T/c «Женский доктор 5», 17-20 с. (16+).
23.10 «Про здоровье» (16+).
23.25 Мелодрама «Девочки мои» (Украина) (16+).
02.55 Мелодрама «Случайная невеста» (16+).
05.55 «Домашняя кухня» (16+).
06.20 «6 кадров» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.10 T/c «Детектив на миллион» (12+).
09.45 X/f «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона. Собака Баскервилей».
11.30 «События».
11.50 X/f «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона. Собака Баскервилей».
13.10 X/f «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона. Собака Баскервилей».
16.10 X/f «Страшная красавица» (12+).
18.05 X/f «Синдром жертвы» (12+).
22.00 «В центре событий».
23.10 «Приют комедиантов» (12+).
01.05 X/f «Агата и правда об убийстве» (12+).
02.35 X/f «Агата и проклятие Иштар» (12+).
04.10 X/f «Агата и смерть Икс» (12+).
05.00 X/f «Вовочка» (6+).

ЗВЕЗДА

06.05 Д/c «Сделано в СССР» (12+).
06.20 X/f «В небе «Ночные ведьмы» (12+).
08.00 Новости дня.
08.15 T/c «Без права на ошибку» (12+).
12.35 D/c «История военной разведки», 1-4 с. (12+).
13.00 Новости дня.
13.15 D/c «История военной разведки», 1-4 с. (12+).
16.05 T/c «Разведчики» (12+).
18.00 Новости дня.
18.20 T/c «Разведчики».
21.55 X/f «Тайная прогулка» (12+).
23.40 X/f «Демидовы».
02.25 D/f «Генерал без биографии. Пётр Иванович» (12+).
03.15 X/f «Александр Невский» (12+).
05.00 X/f «Вовочка» (6+).

КИШ, 6-ноябрь**РГВК**

07:00, 08:30, 19:30 Время новостей Дагестана
07:20, 14:50 Передача на кумыкском языке 12+
08:00 Мультифильм 0+
08:50 X/f «Благочестивая Марта» 0+
11:25 «Мой малыш» в прямом эфире
11:55 «Мир вашему дому»
12:25 Фестиваль патриотической песни.
14:15 «Время спорта» 12+
15:30 «Подробности» 12+
15:55 «Здравствуй, мир!» 0+
16:30 D/f «Завещание Гарца из Цада» 0+
16:55 «Дежурная часть»
17:10 Дагестанская кино. X/f «Тучи покидают небо» 12+
18:45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
19:55 «Дежурная часть»

20:05 «Мастер спорта» 12+
20:35 «Серебряная подкова» 0+
21:00 «Галерея искусств» 0+
21:25 «Дагестан туристический» 0+
22:30, 00.30 Время новостей Дагестана
00:55 «Точка зрения» 12+
01:00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01:35 «Мой малыш» 12+
02:00 Фестиваль патриотической песни, посвященный 100-летию образования ДАСР «Журавли над Россией» 0+
03:35 «Глянец» 0+
04:15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
04:55 «Глянец» 0+
05:25 «Мужское/Женское».

ПЕРВЫЙ

04.45 T/c «Поздний срок».
06.00 Новости.
06.10 T/c «Поздний срок».
07.00 «Доброе утро». Суббота. (6+).
09.00 «Умницы и умники».
09.45 «Слово пастьра».
10.00 Новости.
10.15 «Воспоминания о Шерлоке Холмсе».
12.00 Новости.
12.15 «Воспоминания о Шерлоке Холмсе».
16.35 «Кто хочет стать миллионером?» (12+).
17.30 «Горячий лед».
18.50 «Сегодня вечером».
21.00 «Время».
21.20 «Сегодня вечером».
22.10 X/f «Генералы песчаных карьеров» (12+).
01.10 «Наедине со всеми».
01.55 «Модный приговор» (6+).
02.45 «Давай поженимся!» (16+).
03.25 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

04.40 X/f «Лекарство для бабушки» (16+).
06.20 «Михаил Жванецкий».
07.20 «Смотр».
08.00 «Сегодня».
08.20 «Готовим с Алексеем Зимним».
08.40 «Местное время. Суббота».
08.35 «По секрету всему свету».
09.00 «Формула еды» (12+).
09.25 «Пятеро на одного».
10.10 «Сто к одному».
10.35 «Точка зрения» 12+
11.00 «Вести».
11.30 «Юмор! Юмор! Юмор!» (16+).
12.00 «Сегодня вечером».
13.05 «Однажды...» (16+).
14.00 «Своя игра».
11.30 «Юмор! Юмор! Юмор!» (16+).
12.30 «Сегодня».
13.30 «Главная дорога».
14.00 «Живая еда с Сергеем Малоземовым».
15.00 «Квартирный вопрос».
16.00 «Сегодня».
16.20 «Следствие вели».
18.00 «По следу монстра».
19.00 «Центральное телевидение».
20.20 «Шоумаскгоон» (12+).
22.40 «Ты не повериши».
18.00 «Привет, Андрей!» (12+).
20.00 «Вести в субботу».
21.00 X/f «Дура» (12+).
01.15 X/f «Любовь с испытательным сроком» (16+).
01.45 «Дачный ответ».
02.35 X/f «Барсы» (16+).

НТВ

06.20 «Михаил Жванецкий».
07.20 «Смотр».
08.00 «Сегодня».
08.20 «Готовим с Алексеем Зимним».
08.40 «Местное время. Суббота».
08.35 «Когда все дома с Тимуром Кизяковым».
09.20 «Непутевые заметки».
10.00 Новости.
10.15 «Парод 1941 года на Красной площади».
11.15 «Видели видео?» (6+).
12.00 Новости.
12.15 «Видели видео?» (6+).
13.15 T/c «Город невест» (12+).
14.05 «Детский КВН» (6+).
15.05 «60 лучших» (16+).
17.25 «Три аккорда». Финал.
19.25 «Лучше всех!»
21.00 «Время».
21.30 X/f «На острие» (12+).
23.35 «Вселенная Стаса Намина» (16+).
00.50 Юбилей группы «Цветы» в Кремле. (12+).
01.30 X/f «Пара гнедых» (16+).
03.10 X/f «Васильки для Василисы» (12+).
02.40 «Модный приговор».

ДОМАШНИЙ

06.30 Мелодрама «Случайных встреч не бывает» (16+).
07.20 «Смотр».
08.00 «Сегодня».
10.40 Комедия «Если у вас нету тети...», 1-8 с. (16+).
08.50 «Поедем, поедим!»
09.20 «Едим дома».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога».
11.00 «Живая еда с Сергеем Малоземовым».
12.00 «Квартирный вопрос».
13.00 «Дачный ответ».
14.00 «Своя игра».
15.00 «Следствие вели».
16.00 «По следу монстра».
17.00 «Шоумаскгоон» (12+).
18.45 «Скажи, подруга» (16+).
19.00 T/c «Любовь Мерьем», 55-57 с. (Турция).
21.50 «Скажи, подруга» (16+).
00.35 Мелодрама «Великолепная Анжелика» (16+).
01.45 Мелодрама «Великолепная Анжелика - маркиза ангелов» (16+).
02.40 Мелодрама «Анжелика и король» (16+).
03.45 «Международная плярома» (16+).
04.20 «Квартирик НТВ у Маргулиса». НАИВ с симфоническим оркестром (16+).
05.55 «Домашняя кухня» (16+).
06.20 «6 кадров» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

07.35 «Православная энциклопедия» (6+).
08.00 «Фактор жизни».
08.40 X/f «Марья-искусница»
10.00 «Самый вкусный день» (6+).
10.30 «Смех доставкой на дом» (12+).
11.00, 11.50 X/f «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона. Двадцатый век начинается» (12+).
11.30 «События».
11.45 X/f «Дома из смеха» (12+).
12.30

Дин

Къуръандин лайхлувилерикай

Жейгъун АГЬМЕДОВ

Къуръан Аллагъдин келимаяр я. Ам Пайгъамбардиз ганвай (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хурай вичиз) виридалайни еке керемат яз гъисбазава. Гъар са инсанди, гъар са мусурманди Къуръанда къалурнавай къайдайрал амална къланда. Идалайни гъейри, мъумин ксариз Аллагъдин ктабдин лайхлувилерни чир хъун лазим я.

Къуръан Аллагъдин къадардади вири узъурар сагъар хъийизвай ва чехи бере-катрин чешме я. Идакай аятра лагъанва. Гъайф хъи, кап-тлеат ийизвай гзафбурун къвалера Къуръан авач. Бязибуру ам кел тийиз, ядигар хъиз шкафдин дезгедал хъзыва. И маъвалада чаз газет келзавайбуруз Къуръандин са шумуд лайхлувилерий съубъетиси кланзава.

Пайгъамбарди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хурай вичиз) лагъана (мана): “Къуръан Аллагъдин виллик ам келзавайдан тереф хъудайди ва ам гъахъардайди я. Ни адап амалзаватла, ам, Къуръан себеб яз, Женнетдиз фида, Къуръандал амал тийизвайди лагъайтла, Жегъеннемдин цүлз ялда” (аль-Хайсам, ат-Табарани).

Чал агақнавайвал, са сеферда Умар ибн Хаттабан (къуй вичелай Аллагъ рази хурай) патав, жуъреба-жуъре месэлэйр тъялун патал, ада Меккадин реъбер я тай-нарнавай кас атана. Умара (къуй вичелай Аллагъ рази хурай) адавай хабар къуна: “На ви чадал Меккада вуж тууна?”. Атан-вайда жаваб гана: “Абдурагъман ибн Аби Абза”. Халифади мад жузуна: “Вуна ви чадал къурейшиитрин лукт тунвани?”. Меккадин реъберди лагъана: “За зи чадал Абду-рагъман тунва, гъикл лагъайтла, адай хъсандин Къуръан келдай маса кас мад авач”. Умара (къуй вичелай Аллагъ рази хурай) алова хъувуна: “Эхъ, гъакъицтади, Аллагъди Къуръандин күмекдади инсандин (ам келзавайдан) дөрөж хажжни иида, агъзарни (ам кел тийизвайдан)” (Муслим, ибн Маджая, Дарими, Агъмад).

Пайгъамбарди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хурай вичиз) лагъа-

на (мана): “...Кела ам (Къуръан), гъакъицтади Аллагъди ам келунай сувабар гузва, гъар са гъарфунай - цүд суваб. За Алифдай, Лямдай, Мимдай санал цүд суваб лугъувач, Алифдай - цүд суваб, Лямдай - цүд суваб, Мимдай - цүд суваб” (Гъакъим, 1-том, 555-нүмч).

Пайгъамбарди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хурай вичиз) лагъана (мана): “Инсанар Къуръан келун ва ам чирун патал Аллагъдин къвалера къват хъайлла, абуру руыгъдин архайн-вал гъиссда ва Реббиди абуруз берекатар гуда. Абуру малаики гъалкъада твада ва Аллагъди а инсанар абурун патав гвайбурун тъварарапди къейдда” (Муслим, абу Дауд, Тирмизи, ибн Маджая).

Язид ибн Аби Гъабиба (Аллагъ рази хурай вичелай) хабар гуззвавал, Пайгъамбарди (къуй Аллагъдин патай салават ва саламар хурай вичиз) лагъана (мана): “Аллагъди Къуръан чирай касдин диде-бубадиз гуззвай жаза къезиларзаша, гъатта абуру динсузар тиртлани” (ибн Гъаббан. “Тинзих Шариати”, 1-том, 293-чин).

Къуръан келуни ва ам чируни неинки къилдин инсанрин, гъакъни Аллагъдин ктабдиз къимет гайи тамам тайифайрин держани хажжава.

Дагъустандин бязи районра гъам гадайриз, гъамни рушариз Къуръан келез чирдай мектебар гзаф ава. Анра неинки чадин агъалийриз, гъакъни паталай къевзтай-бурузни Къуръандай чирвилер гузва.

Республикада и месэлэдэн гъакъиндай гульгульна амай районарни ава. Ихтиян районра акъалтзайвай несилриз эдебдин, ах-лахаддин жигъетдай гуззвай тербияни зайиф жезва. Гъайф хъи, абурук Къиблепатан Дагъустандин районарни акатзана. Ихтиян гъалар хъсан патахъ дегишарун патал чайрал гъукум гъиле авай ксари герек тир серенжемар къабулдайдак чна умудар кутава.

Бахтлу гележегдин заминвал эдебдин тешпигъ авачир ивирир күмекдади тербия ганвай жегъилар я. Къуръанди лагъайтла, ихтиян тербия гунин карда къвенкъивчи чка къазва.

КПарин вахтар (Махачкъалада)

НОЯБРЬ

Югъ	Экунин	Рагъ экъечдай вахт	Нисинин	Рагъдандин	Нянин (Гъетрен)	Месин
1	04:51	06:21	11:38	14:20	16:47	18:02
2	04:52	06:23	11:38	14:19	16:46	18:01
3	04:53	06:24	11:38	14:18	16:45	18:00
4	04:55	06:25	11:38	14:17	16:43	17:59
5	04:56	06:27	11:38	14:16	16:42	17:58
6	04:57	06:28	11:38	14:15	16:41	17:57
7	04:58	06:29	11:38	14:14	16:40	17:56
8	04:59	06:30	11:38	14:13	16:39	17:55
9	05:00	06:32	11:38	14:13	16:38	17:54
10	05:01	06:33	11:38	14:12	16:36	17:53
11	05:02	06:34	11:39	14:11	16:35	17:52
12	05:03	06:35	11:39	14:10	16:34	17:51
13	05:05	06:37	11:39	14:09	16:33	17:50
14	05:06	06:38	11:39	14:08	16:32	17:49
15	05:07	06:39	11:39	14:08	16:31	17:48
16	05:08	06:41	11:39	14:07	16:31	17:48
17	05:09	06:42	11:39	14:06	16:30	17:47
18	05:10	06:43	11:40	14:06	16:29	17:46
19	05:11	06:44	11:40	14:05	16:28	17:46
20	05:12	06:46	11:40	14:04	16:27	17:45
21	05:13	06:47	11:40	14:04	16:27	17:45
22	05:14	06:48	11:41	14:03	16:26	17:44
23	05:15	06:49	11:41	14:03	16:25	17:43
24	05:16	06:50	11:41	14:02	16:25	17:43
25	05:17	06:52	11:41	14:02	16:24	17:43
26	05:18	06:53	11:42	14:01	16:23	17:42
27	05:19	06:54	11:42	14:01	16:23	17:42
28	05:20	06:55	11:42	14:01	16:22	17:42
29	05:21	06:56	11:43	14:00	16:22	17:41
30	05:22	06:57	11:43	14:00	16:22	17:41

Диндин месэлайриз талуку суалар пайда хъайитла, ватцадпин
8-989-653-42-35 нумрадиз кхъихъ.

ДинСпорт

Муштулух!

ГРЕКИННИ РИМЛУЙРИН
ЖУЛЬЕРДА КҮРШАХАР КҮН

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Ийикъара чав Ямало-Ненецкий автономный округдик (ЯНАО) акатзавай Ноябрьск шеърдеда яшамиш жезвай лезги хва Арзу ПИРМЕТОВА грекринни римлуйрин жульнеда күршахар күнай ветеранрин арада дуньядын чемпионатын тъвар къа-занмишнавайдакай шад хабар агақна...

Цинин ийисуз күршахар күнай (иник азаддаказ ва грекринни римлуйрин жульнеда күршахар күнай дуньядын 20-дай виниз улквейрай тир 300-дав агақна на спортдин ветеранри иштиракна. Яшариз килигна абуру 5 категориядиз лайна-вай.

Арзу Пирметова лагъайтла, 78 кг-дал къведалди заланвал авайбурун арада вичин устадвал къалурна. Дуньядын чемпионатын тъвар - спортдин рекъе еке агақн - чна ада риклин сидкъидай табриз-зана, адахъ мягъкем сагъвал, хизанда хушбахтлувал хъун алхишзана...

Мадни а кар шадвиледи къейд ийиз кланзана хъи, чи ватандашдин пайни кваз дуньядын и чемпионатда Россияндин хянаевай ко-

LOUTRAKI 2021

мандади вири санлай 24 медаль къазанмишна (абурукай 6 - къизилдинбур, 7 - гимишдинбур ва 11 бурунждинбур я), ам 2-чкадиз лайхлухъана. 1-чка США-дин ва 3-чкадиз Ирандин хянаевай командайри къуна.

Малум хъайивал, Арзу Пирметован диде-буба Азербайжандин Хачмаз райондай я. Ам Ноябрьск шеърдеда дидедиз хъана. Вичини ана хизан кутунва. Умъурдин юлдашдихъ галаз пуд аялдиз тербия гузва. А.Пирметов спортдал аял чавалай машгъул жезва. Адакай са шумуд сеферда ЯНАО-дин, Тюмендин областдин чемпион, Вириорсиядин ва улкведин Кубок патал акъажунрин гъалибчи хъана. Ам грекринни римлуйрин жульнеда күршахар күнай спортдин мастер я. Ада “Олимпиец” спортдин школада вердишилдер къачуна. Машгъур тренерар тир Иван, Михаил, Павел ва Игорь Карповрин гъилик ада вичин устадвал хажжава.

Куъревияр викъегъ хъана

БОКС

Стал Сулейманан райондин Къварчагърин хуъре Гъабиб Аллагъвердиеван тъварунихъ галай бокс виллик тухудай центрада тренер-муаллим яз зегъмет чугувазвай Альберт Межидован гъилик вердишилдер къачузвай жаванри республикада ва адалай къецини къиле физвай акъажунра хъсан нетижаяр къазанмишунай чна идалай виллик хабарар ганай. Икк. 23 ва 24-октябрдиз Дагъустандин Огни шеърдеда боксдай къиле фейзи Къиблепатан Дагъустандин ачухъ турнирда абуру нубатдин сеферда чин устадвал къалурна. Чи республикандин жуъреба-жуъре районрай ва шеърдий тир 80-дав агақн жаванри иштиракай и акъажунриз Стал Сулейманан райондин спортидин туризмдин ва жеъильрин кратин рекъий комитетди къварчагъви жаванрикай ибарат тир хянаевай команда рекъе тунвай. Абуру къизилдин 7 медаль къазанмишнади, райондин хянаевай команда 1-чкадиз лайхлухъана...

Ингъе абуру: ШАМСУДИНОВ Агъмед (54 кг), СЕЙФУЛАЕВ Имам (46 кг), ФЕРЗУЛАЕВ Айдабег (52 кг), МЕГЪАМЕДОВ Икрам (34 кг), ГЪАСАНБЕГОВ Мегъамед (57 кг), ТАГЫРБЕГОВ Эрзиман (50 кг) ва НЕСРЕДИНОВ Сулейман (34 кг).

Альберт Межидован гафарай малум хъайивал, жаванар тренировкайрив рикл газэгчизвай, члик умуд кутаз жедайбур я. Гележег авай боксеррин жергедай я ада Артём АГЪАМЕГЪАМЕДОВАХЪНИ (2-шикилда - тренер А.Межидовахъ галаз) тарифдай нетижаяр авайди къейдна. Икк.

фейи республикадин турнирда ада 1-чкадиз лайхлухъана. РД-дин Къиблепатан зонадин къвенкъивечивал патал Избербашда ва Цийи Къаякентда къиле фейи республикадин дережадин къве турнирдани ада 1-чка

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин министерство
367018, Махачкала,
Насрутдинов пр., 1 "а"

КЫЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЫЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
66-00-63

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
66-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
66-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ
66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ж. САИДОВА

Газет йиси 52 сефедра акътазва
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчилавунин рекъял Федеральны кылгутъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди түкъпур хъйизва.
Макъалайриз рецензия гузвач ва абур элкъенва вахкузач. Редакциядиннан макъалайрин авторрин фикирар сад тахъун мумкин я.
Газетда чап авун патал текслинав материялар гъянвар делилрин дүзвилин вар берчеклини патхатай жавабдарвал авторрин чипин хиве гътазва.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкала, Насрутдинован проспект, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200

Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахканы - 17.30

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкинан къче, 6.

Тираж 6032

(Г) - Илишандик квай материалар
гъякъидих чапзавайбүр я.

12+ - Икъван яшар хъянвайбуру кълрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Мукъаятвал квадармир!

Б.ГАЖИЕВ,
2-нумрадин ОНД ва ПР-дин
къулугучи

Гъаваир мекъи ва чимивал гудай вахт мукъва хъуниди, яшишдин къвалерани квартирайра пичер ва маса аллатар ишлемешуниди цаяр къунин жигъетдай хаталувал, адет яз, артух жезва. Гъаниз килигна Россиядин РД-да авай МЧС-дин Кылин Управленидин Махачкаладин Ленинский райондин 2-нумрадин гъязчивалдай ва цаяр къунин вилик пад къунин къвалихарин отделди (ОНД ва ПР) мукъаятвал квадар тавуниз эвер гузва.

Яшиишдин къвалерани квартирайра чимивал гудай тадаракар, гъа гысадбай яз гыли гъазурнавайбүрни ишлемешуний нетижада электросетдал гуж ацалтзана ва проводка ифизва. Гъгульяни, и карди цай къунал гъизва. Эгер къуне чимивал гудай тадаракар ишлемешаватла, квэз абурукай менфят къачунин ва абур эцигунин къайдайрал амал ийизни чирхъун лазим я:

✓ чимивал гудай вахт башламишдалди вилик и кар патал ишлемешавай тадаракрин гъал ахтармишун ва, лазим аваз хъайтла, абур ремонт авун;

✓ мукъвал-мукъвал гурмагъ билгиринкай михъун;

✓ пичина klarасрик цай кутун патал бензин, нафт ва ихтиин маса замлар ишлемеш тавун;

✓ пичинин рак ачухаватла ва адан вилик кун тийдайдар чар (ам полдал михер яна ал-къурнааз хъун герек я) гвачтла, ана цай тун тавун;

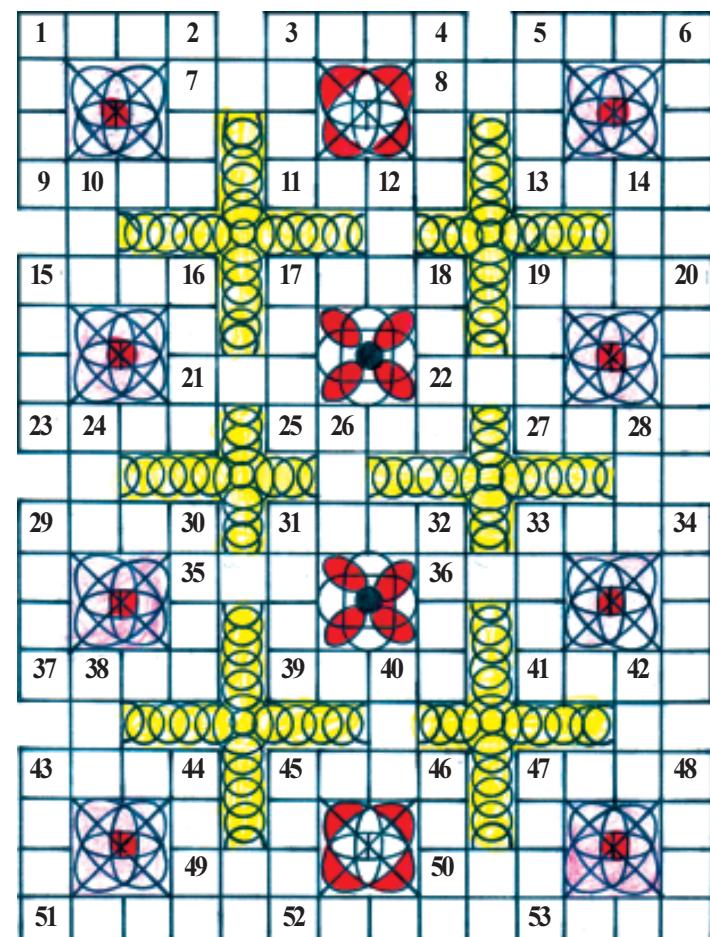
✓ пичинал гъзчывал авун аялрап вегъин тавун;

✓ пичиниз мукъва чадал klaras, фад цай къдай маса замлар эциг тавун ва абур (пичер) гъзчывилкай хъуд тавун.

РИКИЕЛАЙ РАКЪУРМИР: мукъаятвал квадаруни еке бедбахтвилел гъун мумкин я!

Кроссворд

Түкъпурайди - Салигъ ИБРАГИМОВ

2022-йис патал

ЛезГи газет

кхъихъ!

йисанди - ПП200

б вацранди - ПП171

почтайрин отделенийрай

газетдин къимет:

йиса - 873 манатни 73 кепек
б вацра - 479 манатни 04 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

йиса - 456 манат
б вацра - 228 манат

Киоскрай вахчун патал газет квевай "Дагпечатдин" киоскра ва Каспийскда, Кирпичное шоссе күчедин 13-нумрадин дараматдин 2-мертебада, кхъиз жеда.

Чи бухгалтериядай:

"Лезги газетдин" редакциядай чии хутаҳдайбур:

йиса - 325 манат

б вацра - 162 манатни 50 кепек

Чи газет кхъинин патахъай суалар пайда хъайтла, экуынин сятдин 9-далай нянин сятдин 6-далди и нумрадиз зенг ийиз жеда: 8-928-584-16-72

М.И.Шагъазова

Шагъазова Марина Ивановна 1971-йисан 21-апрелдиз Краснодардин краида дидедиз хъана. Мектеб акъалтларайдалай къулухъ Кубандин государстводин аграрный университетдин зоонжинерный факультетдик экечна. Къве йисалай ада Дагъларин улквенид куын къун къисмет хъана.

Сифте йикъалай Дагъустандикай ватан къур Марина Ивановна ина еке гъуремт къазанмишна. ДГУ-дин биологиядин факультет акъалтларна, вичин умъур ақъалтзавай несилдиз чирвилерни тербия гүнин рекъиз бахшна. И рекъе сифте камар Кыурагъ райондин Гелхенрин хуруун мектебда къачуна. 2001-йисалай ада муаллимиили рехъ Кыурагъ райондин Аладаш хуъре давамарна. Гъгульяни дамардигъи ам директордин заместителдин къулугъдал тайна.

Мукъвара Марина Ивановна коронавирусдин азардик мидайм яз чи арадай акътна. Ам Аладашдин мектебдин ва вири Кыурагъ райондин образованидин дамах тир.

Марина Ивановнадин мукъвабуру, мектебдин коллективди, ам чизвирди вирида санал хажалат чуғвазва.

Аллагъди рагъметрай вичиз!

Утерянный диплом о начальном профессиональном образовании за номером 13639, выданный в 2009 году Профессиональным лицем №3 на имя **КАРИЕВОЙ Аният Шамсутдиновны**, считать недействительным.

ДУЗ ҖАРАРА: 1. Еб алчударна кутлуннавай чка. 3. Ишлемеш тавунвай. 5. Тфенг, автомат, туп. 7. Къузыкан лаш. 8. Чинал жеда. 9. Ранг. 11. Къарпуз. 13. Сагыб. 15. Клерцдин, какадин... 17. Хъинчикин баплах. 19. Гъахъуз, дузы тушир. 21. Къаъан мурз. 22. Диде. 23. Са ранг. 25. Къавун къерх. 27. Эрекъ. 29. Таъсир. 31. Циплера ийдай хъурек. 33. Устлар. 35. Зурба. 36. Электричество. 37. Яхуприн газет. 39. Диде-буба авачирди. 41. Ругъвал. 43. Хъел. 45. Къятыгъ хъун. 47. Далдам. 49. Италиядин меркез. 50. Тарцин чиле авай пай. 51. Са квач экис тийизвай. 52. Рушан гъуль. 53. Викегъ кас, къагъиман.

ТИК ҖАРАРА: 1. Фамилия,..., бубадин тъвар. 2. Къежей. 3. Чухвай гел. 4. Векын жуъре. 5. Куъруу (антоним). 6. Вацун, гъульпүн къерх. 10. Са ранг. 12. Пар чүгвадай гъайван. 14. Хипен чараар. 15. Асунар ийдай къерк. 16. Табасаран районда са хуър. 17. Къапар ийдай чеб. 18. Гъафтедин са югъ. 19. Зурба. 20. Чуынхунардай тахсиркар. 24. Бубайрилай амукънавай мал, шей. 26. Хай чка (ватан). 28. Океанра жедай чехи гъайван. 29. Чапла (антоним). 30. Ранг. 31. Кеспи. 32. Эрекъ инсан. 33. Гъукуматдин къаар. 34. Руғъ хаж хъун. 38. Къушарин десте. 40. Чуълдин емиш. 42. Ислягъвилин къуш. 43. Манидар Алиханан пеше. 44. Члем. 45. Истивут. 46. Лезгирин алцумдай къадар, улчмче. 47. Гъурнияд. 48. Пачачы ацуқьдай чка.

"ЛГ"-дин 42-нумрадиз акътат кроссворддин жавабар:

ДУЗ ҖАРАРА: 6. Шемдан. 7. План. 8. Хъалхъас. 11. Таржумачи. 12. Арачи. 13. Баплах. 15. Фонарь. 16. Хив. 17. Бузбаш. 20. Ич. 21. Жанавур. 22. Ли. 27. Собрание. 28. Чаплахъан. 30. Аш. 31. Къарабас. 32. "Яр". 37. Ятхар. 38. Клыс. 39. Харман. 42. Зегъер. 44. Бомба. 45. Араблинка. 46. Кисель. 47. План. 48. Ачхуд. 49. Гъажибулъда. 50. Къалат. 51. Гъурнияд. 52. Чапла. 53. Чапла. 54. Чапла. 55. Чапла. 56. Чапла. 57. Чапла. 58. Чапла. 59. Чапла. 60. Чапла. 61. Чапла. 62. Чапла. 63. Чапла. 64. Чапла. 65. Чапла. 66. Чапла. 67. Чапла. 68. Чапла. 69. Чапла. 70. Чапла. 71. Чапла. 72. Чапла. 73. Чапла. 74. Чапла. 75. Чапла. 76. Чапла. 77. Чапла. 78. Чапла. 79. Чапла. 80. Чапла. 81. Чапла. 82. Чапла. 83. Чапла. 84. Чапла. 85. Чапла. 86. Чапла. 87. Чапла. 88. Чапла. 89. Чапла. 90. Чапла. 91. Чапла. 92. Чапла. 93. Чапла. 94. Чапла. 95. Чапла. 96. Чапла. 97. Чапла. 98. Чапла. 99. Чапла. 100. Чапла. 101. Чапла. 102. Чапла. 103. Чапла. 104. Чапла. 105. Чапла. 106. Чапла. 107. Чапла. 108. Чапла. 109. Чапла. 110. Чапла. 111. Чапла. 112. Чапла. 113. Чапла. 114. Чапла. 115. Чапла. 116. Чапла. 117. Чапла. 118. Чапла. 119. Чапла. 120. Чапла. 121. Чапла. 122. Чапла. 123. Чапла. 124. Чапла. 125. Чапла. 126. Чапла. 127. Чапла. 128. Чапла. 129. Чапла. 130. Чапла. 131. Чапла. 132. Чапла. 133. Чапла. 134. Чапла. 135. Чапла. 136. Чапла. 137. Чапла. 138. Чапла. 139. Чапла. 140. Чапла. 141. Чапла. 142. Чапла. 143. Чапла. 144. Чапла. 145. Чапла. 146. Чапла. 147. Чапла. 148. Чапла. 1